

KOPSAVILKUMS

- 1. Jaunā valdība par fiskālās politikas galveno mērķi ir noteikusi budžeta stabilizāciju un virzību uz sabalansētu budžetu 2030. gadā, kas atbilstu Eiropas ekonomiskās pārvaldības un Fiskālās disciplīnas likuma noteikumiem.**

Saskaņā ar Valdības deklarācijā pausto¹, to plānots panākt, pārskatot ministriju bāzes izdevumus, vērtējot tēriņu efektivitāti un meklējot jaunus budžeta ieņēmumu avotus; vienlaikus deklarācijā nav noteikts konkrēts valsts parāda samazināšanas mērķis un nav paredzēta vispārēja nodokļu paaugstināšana. Fiskālo telpu būtiski ierobežos ievērojamās finansējuma vajadzības: aizsardzībai paredzēti 5% no IKP, bet veselības aprūpei – 12% no kopējiem valdības izdevumiem. Padome norāda, ka valdības uzsāktajai diskusijai par izdevumu pamatotību ir jāpārvēršas reālā un strukturālā izdevumu samazinājumā.
- 2. Padome 10. septembrī apstiprināja Finanšu ministrijas (FM) aktualizētās makroekonomiskās prognozes 2026.–2030. gadam², kas paredz mērenu ekonomikas izaugsmi un salīdzinoši augstu inflāciju prognožu perioda sākumā.**

Reālā IKP pieaugums 2026. gadā prognozēts 2,4% apmērā, 2027. gadā – 1,9%, 2028. gadā – 2,0%, 2029. gadā – 2,3% un 2030. gadā – 2,4%; vidējais pieauguma temps periodā ir ap 2,2% gadā. Inflācija prognozēta 3,4% 2026. gadā un 3,7% 2027. gadā, pēc tam samazinoties līdz 2,9% 2028. gadā un 2,2% 2029.–2030. gadā. Padome FM bāzes scenāriju vērtē kā pamatotu un piesardzīgu, vienlaikus uzsverot lejupvērstos riskus, ko rada ģeopolitiskā nenoteiktība, augstās energoresursu cenas, nenoturīgs ārējais pieprasījums, investīciju aktivitātes mazināšanās Eiropas Savienības (ES) fondu pārejas periodā un darbaspēka piedāvājuma ierobežojumi. Scenārija noslēdzošajos gados (2029–2030) IKP izaugsmi virza darbaspēka produktivitātes kāpums, kas ir ievērojami straujāks nekā iepriekš, taču šādam paātrinājumam trūkst pamatojuma.
- 3. 2026. gada pirmajā pusgadā Latvijas ekonomikas izaugsme nostiprinājās un kļuva plašāka.** Latvijas ekonomikas izaugsme 2026. gada pirmajā pusgadā pakāpeniski paātrinājās. Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes sezonāli koriģētiem datiem reālais IKP pirmajā ceturksnī pieauga par 2,6%, bet otrajā ceturksnī – par 3,0% salīdzinājumā ar iepriekšējā gada attiecīgo periodu. Pirmajā pusgadā kopumā IKP pieaugums sasniedza 2,8% (sezonāli koriģēti dati).

No IKP izlietojuma komponentēm pirmajā ceturksnī straujāk pieauga investīcijas – par 3,2%, savukārt mājsaimniecību patēriņš palielinājās par 2,5% un eksports – par 1,4%. Valdības patēriņš samazinājās par 1,6%. Otrajā ceturksnī mājsaimniecību patēriņa pieaugums sasniedza 3,1%, bet valdības patēriņš atkārtoti samazinājās par 1,6%. Vienlaikus būtiski paātrinājās investīciju un eksporta dinamika – investīcijas pieauga par 6,0%, bet eksports – par 7,7% salīdzinājumā ar iepriekšējā gada attiecīgo periodu.
- 4. Investīcijas saglabājas kā viens no galvenajiem ekonomikas izaugsmes balstiem, tomēr vidējā termiņā palielinās risks, ko rada ES finansējuma plūsmas mazināšanās, tādējādi negatīvi iespaidojot publisko investīciju**

¹ Ministru kabinets (Maijs, 2026). Deklarācija par Andra Kulberga vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību. [<https://www.mk.gov.lv/lv/ministru-kabineta-valdibas-deklaracija>]

² Fiskālās disciplīnas padome (Septembris, 2026). Viedoklis par FM makroekonomikas prognozēm VTBI 2026–2030. [[Makroekonomikas prognozes VTBI 2026-2030 | Fiskālās disciplīnas padome](#)]

apjomu. 2026. gada pirmajā pusgadā bruto pamatkapitāla veidošana pieauga par 4,6%. Otrajā ceturksnī investīciju kāpumu galvenokārt veicināja ieguldījumi mašīnās, iekārtās un transportlīdzekļos, kamēr ieguldījumu būvniecībā dinamika bija mērenāka. Investīciju aktivitāte saglabājas augsta, lai gan tās pieauguma temps ir zemāks nekā 2025. gadā. Turpmākajos gados ES finansējuma devums investīciju aktivitātē mazināsies. Saskaņā ar FM novērtējumu ES fondu un Atveseļošanas fonda finansējums samazināsies no aptuveni 2,1 mljrd. eiro 2026. gadā līdz 1,6 mljrd. eiro 2027. gadā un 1,1 mljrd. eiro 2028.–2029. gadā, bet 2030. gadā – līdz aptuveni 0,7 mljrd. eiro. Vienlaikus finansējuma apjoms nākamajam ES fondu plānošanas periodam vēl nav apstiprināts, tādēļ saglabājas nenoteiktība par publiski finansēto investīciju apjomu turpmākajos gados.

5. **Nemot vērā mēreno Latvijas ekonomikas izaugsmes perspektīvu un pieaugošos aizsardzības izdevumus, nozīmīgs kļūst vietējās aizsardzības industrijas potenciālais devums tautsaimniecības izaugsmē.** LU LV PEAK pētījumā³ analizēto militārās kategorijas uzņēmumu apgrozījums 2018.–2023. gadā pieauga no aptuveni 430 milj. eiro līdz 780 milj. eiro, bet to radītā pievienotā vērtība – no aptuveni 160 milj. eiro līdz 280 milj. eiro. Pievienotās vērtības īpatsvars apgrozījumā šajā periodā svārstījās 32%–39% robežās un 2023. gadā bija 36%, turklāt tās radīšana koncentrējās nelielā skaitā uzņēmumu, kas ir radušies pēdējos gados. Tādēļ lielāks aizsardzības industrijas devums Latvijas ekonomikas izaugsmē būs atkarīgs ne tikai no nozares darbības apjoma pieauguma, bet arī no uzņēmumu spējas kāpināt produktivitāti un radīto pievienoto vērtību.
6. **Darba tirgus saglabājas stabils, taču arvien izteiktāki kļūst strukturālie darbaspēka piedāvājuma ierobežojumi.** Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) datiem faktiskais bezdarba līmenis 2026. gada otrajā ceturksnī bija 7,0%, savukārt NVA reģistrētais bezdarbs augusta beigās bija 4,6%. Tomēr arvien izteiktāki kļūst strukturāli darbaspēka piedāvājuma ierobežojumi. Vairākās nozarēs, tostarp veselības aprūpē, izglītībā un IT, saglabājas darbaspēka deficīts, vienlaikus pastāvot neatbilstībai starp darba tirgū pieprasītajām un darba ņēmēju piedāvātajām prasmēm. Darbaspēka pieejamību vidējā termiņā papildus ierobežo demogrāfiskās tendences, bet nenoteiktību palielina neskaidrība par darbaspēka migrācijas politikas turpmāko attīstību. FM prognozē bezdarba līmeņa samazināšanos no 6,8% 2026. gadā līdz 6,1% 2030. gadā, tomēr zemāks bezdarba līmenis sarūkoša darbaspēka piedāvājuma apstākļos pats par sevi nenožīmē strukturālo problēmu mazināšanos. Saglabājoties darbaspēka deficītam un prasmju neatbilstībai, darbaspēka pieejamība arvien vairāk var kļūt par Latvijas ekonomikas izaugsmi ierobežojošu faktoru.
7. **Inflācijas struktūra 2026. gadā ir mainījusies – cenu spiedienu arvien vairāk nosaka enerģija un pakalpojumi.** Augustā gada inflācija bija 3,2%, lai gan pārtikas un bezalkoholisko dzērienu cenas bija par 4,0% zemākas nekā pirms gada. Cenu spiedienu arvien vairāk nosaka enerģija un pakalpojumi. Transporta segmentā, ko būtiski ietekmējis degvielas cenu kāpums, inflācija augustā sasniedza 8,6%, savukārt pakalpojumu cenas gada pirmajos astoņos mēnešos vidēji pieauga par 5,3%. Šāda inflācijas struktūra rada riskus ekonomikas atkopšanās turpinājumam: enerģijas cenu kāpums mazina mājāsaimniecību reālo pirktspēju un palielina uzņēmumu izmaksas, bet noturīga pakalpojumu inflācija uztur spiedienu uz darba samaksu pat laikā, kad

³ Latvijas Universitātes domnīca LV PEAK (Marts, 2026). *Latvijas aizsardzības industrijas attīstība un konkurētspēja*. [[20260320_MoD_petijums.pdf](#)]

ekonomikas izaugsme ir nenoturīga. Eiropas Centrālā banka (ECB)⁴ šogad ir atgriezies pie mērena ierobežojoša monetārā kursa, un jau divās sanāksmes ir pieņemts lēmums par procentu likmju celšanu. Jūnijā un septembrī procentu likmes ir kopumā celtas par 50 bāzes punktiem, salīdzinājumā ar gada sākumā spēkā esošo likmju līmeni.

- 8. Konsolidētā kopbudžeta ieņēmumu dinamika 2026. gada septiņos mēnešos ir bijusi labvēlīga, taču lielu daļu pieauguma nodrošināja ārvalstu finanšu palīdzība.** Kopbudžeta ieņēmumi palielinājās par 10,3% jeb 1 068,0 milj. eiro, ārvalstu finanšu palīdzības ieņēmumi – par 47,5% jeb 517,0 milj. eiro, bet nodokļu ieņēmumi – par 6,3% jeb 509,1 milj. eiro. Ārvalstu finanšu palīdzības ieņēmumu pieaugums bija saistīts ar 2021.–2027. gada plānošanas perioda ES fondu maksājumu saņemšanu, kā arī šā gada maijā tika saņemts ceturtais Atveseļošanas fonda maksājums 371,2 milj. eiro apmērā. Tā rezultātā septiņos mēnešos kopbudžetā izveidojās 51,1 milj. eiro pārpalikums salīdzinājumā ar 419,9 milj. eiro deficītu attiecīgajā periodā 2025. gadā. Padome vērš uzmanību, ka ES finanšu plūsmām raksturīgas būtiskas svārstības un tās nevar uzskatīt par pastāvīgu ieņēmumu pieauguma avotu.
- 9. Nodokļu ieņēmumi pieaug stabili, tomēr budžeta likumā noteiktais 2026. gada nodokļu ieņēmumu plāns⁵, visticamāk, netiks pilnībā sasniegts.** Septiņos mēnešos nodokļu ieņēmumi pieauga par 6,3%, taču faktiskie ieņēmumi atpalika no plāna par 1,1% jeb 95,7 milj. eiro. Akcīzes nodokļa plāns nebija izpildīts par 6,8% jeb 53,6 milj. eiro, valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas⁶ – par 0,8% jeb 24,5 milj. eiro, iedzīvotāju ienākuma nodoklis – par 1,5% jeb 24,4 milj. eiro un dabas resursu nodoklis – par 32,9% jeb 21,5 milj. eiro. Vienlaikus pievienotās vērtības nodokļa plāns bija pārpildīts par 1,9% jeb 45,0 milj. eiro. FDP aktuālā nodokļu ieņēmumu prognoze 2026. gadam ir 15 168,4 milj. eiro – par 51,4 milj. eiro jeb 0,3% zem budžeta likumā plānotajiem 15 219,8 milj. eiro; FM jūnija prognoze ir vēl par 14,7 milj. eiro zemāka nekā FDP prognoze.
- 10. Vidējā termiņā būtisks izaicinājums būs pietiekama un ilgtspējīga budžeta ieņēmumu līmeņa nodrošināšana.** 2024. gadā nodokļu ieņēmumi Latvijā veidoja 34,7% no IKP, kas bija par 4,6 procentpunktiem mazāk nekā ES vidēji – 39,3% no IKP. FM prognozē, ka, beidzoties vairākiem terminētajiem nodokļu pasākumiem, nodokļu ieņēmumu īpatsvars samazināsies no 34,6% no IKP 2025. gadā līdz 32,9% 2030. gadā, bet kopējie vispārējās valdības ieņēmumi – no 43,6% līdz 37,9% no IKP⁷. Starptautiskais Valūtas fonds (SVF)⁸ rekomendē papildus izdevumu efektivitātes pasākumiem mobilizēt ieņēmumus, tostarp pārskatot nodokļu atvieglojumus, paplašinot nodokļu bāzi un uzlabojot nodokļu nomaksas disciplīnu; papildus ieņēmumu mobilizēšanas un izdevumu efektivitātes uzlabošanas kopējais potenciālais fiskālais efekts 2027.–2031. gadā novērtēts ap 0,5% no IKP gadā.
- 11. Konsolidētā kopbudžeta izdevumu pieaugums 2026. gadā ir palēninājies, tomēr joprojām strauji aug kapitālie un procentu izdevumi.** Septiņos mēnešos izdevumi palielinājās par 5,5% jeb 597,0 milj. eiro, salīdzinot ar 8,8% pieaugumu attiecīgajā periodā 2025. gadā. Kapitālie izdevumi pieauga par 24,0% jeb 213,2 milj.

⁴ European Central Bank (Septembris, 2026). Key ECB interest rates. [[Key ECB interest rates](#)]

⁵ Finanšu ministrija (2025). Likuma "Par valsts budžetu 2026. gadam un budžeta ietvaru 2026., 2027. un 2028. gadam" paskaidrojumi, I nodaļa, 102. lpp. [Likuma "Par valsts budžetu 2026. gadam un budžeta ietvaru 2026., 2027. un 2028. gadam" paskaidrojumi, I. nodaļa]

⁶ VSAOI ieņēmumos nav ietvertas iemaksas valsts fondēto pensiju shēmā (pensiju 2. līmeni).

⁷ Finanšu ministrija (Septembris, 2026). Par valsts budžeta situāciju un potenciālo fiskālo telpu, 8. lpp. [FM | Par valsts budžeta situāciju un potenciālo fiskālo telpu].

⁸ Starptautiskais Valūtas fonds (Jūlijs, 2026). Republic of Latvia: Staff Concluding Statement of the 2026 Article IV Mission. [[Republic of Latvia: Staff Concluding Statement of the 2026 Article IV Mission](#)]

eiro, ko galvenokārt noteica aizsardzības spēju stiprināšana un ES fondu projektu īstenošana; procentu izdevumi palielinājās par 13,4% jeb 47,3 milj. eiro, bet sociāla rakstura maksājumi – par 7,7% jeb 247,3 milj. eiro. Atlīdzības izdevumi pieauga mērenāk – par 3,2% jeb 79,0 milj. eiro, tai skaitā prēmiju un naudas balvu izdevumi samazinājās par 20,4% jeb 5,2 milj. eiro, atspoguļojot 2026. gadā noteiktos atlīdzības ierobežojumus.

- 12. Latvijas vispārējās valdības parāds joprojām ir zemāks par Māstrihtas kritērijos noteikto 60% sliekšni un Fiskālās disciplīnas likuma (FDL) 14. panta robežvērtību, tomēr vidējā termiņā saglabājas augšupejoša parāda un procentu maksājumu trajektorija.** Saskaņā ar Eurostat datiem, 2026. gada pirmajā ceturksnī parāds bija 46,9% no IKP jeb 10,9 tūkst. eiro uz vienu iedzīvotāju. FM prognozes⁹, kas bija izstrādātas Fiskāli strukturālā plāna 2025.–2028. gadam 2026. gada progresā ziņojuma sagatavošanai, paredz vispārējās valdības parāda pieaugumu līdz 48% no IKP 2026. gadā, 52% 2027.–2028. gadā un 53% 2029.–2030. gadā. Procentu maksājumi tiek prognozēti 606 milj. eiro jeb 1,3% no IKP 2026. gadā, 682 milj. eiro 2027. gadā, 732 milj. eiro 2028. gadā un attiecīgi 864 un 901 milj. eiro jeb 1,6% no IKP 2029. un 2030. gadā. Tomēr FM jūnijā aktualizētās prognozes¹⁰ liecina par potenciāli augstāku parāda apmēru, ko ietekmēja gan aktualizēts nominālā IKP novērtējums, gan zemāki nekā prognozēts budžeta ieņēmumi, izdevumu daļai paliekot nemainīgai.
- 13. Vidējā termiņa fiskālā telpa ir negatīva, un pēc nacionālās izņēmuma klauzulas darbības beigām 2028. gadā fiskālās izvēles kļūs vēl sarežģītākas.** FM šā gada jūnija, un arī septembra vispārējās valdības budžeta bilances indikatīvais novērtējums¹¹ paredz negatīvu fiskālo telpu visā periodā: (-28,0) milj. eiro 2027. gadā, (-279,1) milj. eiro 2028. gadā, (-237,8) milj. eiro 2029. gadā un (-936,2) milj. eiro 2030. gadā. No 2029. gada paaugstinātais aizsardzības finansējums būs jānodrošina bez papildu fiskālās elastības, vienlaikus ievērojot ES fiskālos nosacījumus. Lai nodrošinātu fiskālo ilgtspēju, SVF iesaka īstenot pārdomātu vidēja termiņa fiskālās konsolidācijas stratēģiju, samazinot budžeta deficītu 2027-2031. gadā par 0,5%p gadā, tādējādi nodrošinot valsts parāda stabilizēšanu ap 50% no IKP¹².
- 14. Eiropas Komisija ir izveidojusi iespēju paplašināt jau aktivizētās nacionālās izņēmuma klauzulas tvērumu ar noteiktiem enerģētiskās drošības un dekarbonizācijas izdevumiem¹³.** Paredzētā papildu elastība ir līdz 0,3% no IKP gadā 2026.–2028. gadā un ne vairāk kā 0,6% no IKP kumulatīvi, un tā attiecas uz pasākumiem, kas strukturāli mazina atkarību no importētā fosilā kurināmā. Elastība nav automātiska – katrai dalībvalstij tā jāpieprasa individuāli, Komisijai jāizvērtē pasākumu atbilstība un paplašinājums jāapstiprina ES Padomei. Līdz 16. septembrim mehānisma nosacījumi bija noteikti, bet individuālie Padomes lēmumi par tā piemērošanu vēl bija gaidāmi.

⁹Fiskālās disciplīnas padome (2026). *Latvijas Fiskāli strukturālā plāna 2025.–2028. gadam 2026. gada Progresā ziņojums*. [Latvijas Fiskāli strukturālā plāna 2025.–2028. gadam 2026. gada Progresā ziņojums]

¹⁰ Finanšu ministrija (Jūnijs, 2026). *Indikatīvas makroekonomisko rādītāju, ieņēmumu un vispārējās valdības budžeta bilances prognozes 2027., 2028., 2029. un 2030. gadam*, 55. lpp. [Indikatīvās makroekonomisko un fiskālo rādītāju prognozes]

¹¹ Finanšu ministrija (Septembris, 2026). *Par valsts budžeta situāciju un potenciālo fiskālo telpu*, 8. lpp. [Par valsts budžeta situāciju un potenciālo fiskālo telpu].

¹² International Monetary Fund (2026). *Republic of Latvia: Staff Concluding Statement of the 2026 Article IV Mission*. 17 July. [Republic of Latvia: Staff Concluding Statement of the 2026 Article IV Mission]

¹³ European Commission (2026). *Commission Notice – Guidance to Member States on Broadening the Scope of the National Escape Clause for Energy Security*, C/2026/5799. EUR-Lex [EUR-Lex - 52026XC04514 - EN - EUR-Lex]

- 15. Latvijai ir stratēģiski nozīmīgas sarunas par ES daudzgadu finanšu shēmu 2028.–2034. gadam, jo ārvalstu finanšu palīdzība veido ap 10% no valsts kopbudžeta ieņēmumiem.** Eiropas Komisija piedāvā gandrīz 2 triljonu eiro ES budžetu, tostarp 865 mljrd. eiro Nacionālo un reģionālo partnerības plānu sistēmai un 409 mljrd. eiro Eiropas Konkurētspējas fondam un *Horizon Europe*, kā arī iespēju mobilizēt līdz 100 mljrd. eiro Ukrainas atbalstam. Tomēr nav panākta vienošanās par kopējo budžeta apjomu, sadalījumu un jauniem pašu resursiem. Vācija un vairākas citas neto donorvalstis prasa būtisku Komisijas priekšlikuma samazinājumu, bet daļa valstu uzstāj uz jauniem ES ieņēmumu avotiem. Šādos apstākļos Latvijai būtiski aizstāvēt stabilu kohēzijas un citu attīstībai nozīmīgu investīciju finansējumu.
- 16. airBaltic finanšu saistību restrukturizācijā saglabājas būtisks fiskālais risks, iespējams, ka šim procesam būs nepieciešams papildu valsts finansējums vai garantijas.** 14. septembrī uzņēmums ASV tiesā uzsāka *Chapter 11* procedūru un restrukturizācijas finansēšanai piesaistīja 350 milj. eiro (ar nosacījumiem) ar 12% gada likmi. Paredzēts, ka process ilgs līdz 2027. gada jūnijam un samazinās parādu slogu, daļu saistību kapitalizējot; pieteikumā norādīti aptuveni 10 000–25 000 kreditoru. Padome atgādina, ka ilgstoši ir norādījusi uz uzņēmuma pārvaldības problēmām un nepieciešamību veidot fiskālo risku rezervi. Viena laikus Padome kritiski vērtē ieceri daļu pilotu nodarbināt Šveices meitasuzņēmumā¹⁴, jo valsts atbalstīta uzņēmuma darbībai būtu jānodrošina pēc iespējas lielāks ekonomiskais un nodokļu ieguvums Latvijai. Tāpat, joprojām nav skaidrības par Rail Baltica projekta īstenošanas modeli, kas paredzētu skaidrus termiņus un finansējuma avotus.
- 17. Globālajos obligāciju tirgos pieaug aizņemšanās izmaksas, kas palielina arī Latvijas fiskālos riskus.** ASV 10 gadu valsts obligāciju ienesīgums septembra sākumā sasniedza aptuveni 5%, bet 30 gadu obligāciju ienesīgums – gandrīz 5,4%. ASV federālais parāds 2026. gada septembrī bija aptuveni 40 triljoni ASV dolāru, bet ASV Kongresa budžeta birojs prognozē 2026. gada budžeta deficītu 1,9 triljonu dolāru jeb 5,8% no IKP apmērā un sabiedrības turēto parādu 101% no IKP. Neto procentu maksājumi jau veido aptuveni 3,3% no IKP jeb vairāk nekā 1 triljonu dolāru gadā. Augstāku tirgus likmju ietekme uz valstu budžetiem parādās pakāpeniski, pārfinansējot iepriekš izlaisto parādu, tādēļ augsti obligāciju ienesīgumi vidējā termiņā var palielināt arī Latvijas parāda apkalpošanas izmaksas. Papildu globāls fiskālais risks ir pakāpeniska starptautisko rezervju diversifikācija un ASV dolāra lomas mazināšanās. Dolāra īpatsvars identificētajās pasaules ārvalstu valūtas rezervēs ir samazinājies no aptuveni 71% 1999. gadā līdz 57,1% 2026. gada pirmajā ceturksnī, bet centrālās bankas pēdējos četros gados iegādājušās vidēji ap 1 000 tonnu zelta gadā salīdzinājumā ar aptuveni 500 tonnām iepriekšējā desmitgadē. Šīs tendences vēl neliecina par dolāra rezerves valūtas statusa tūlītēju zaudēšanu, tomēr, mazinoties pieprasījumam pēc ASV valsts vērtspapīriem, var palielināties to ienesīgums un veidoties pašpastiprinoša ķēde starp parādu, procentu izmaksām un budžeta deficītu. Nelabvēlīgu apstākļu sakritības dēļ ASV dolāra uzticamības mazināšanās var apdraudēt globālās finanšu sistēmas stabilitāti.
- 18. Joprojām saglabājas augsta nenoteiktība, kā arī ārējie un iekšējie riski, kas var negatīvi ietekmēt valsts fiskālo pozīciju:**

¹⁴ Dieziņa, S. (Augusts, 2026). «AirBaltic» meitasuzņēmums Šveicē darbu vēl nav sācis; arodbiedrība satraucas par sociālajām garantijām. LSM.lv. [«AirBaltic» meitasuzņēmums Šveicē darbu vēl nav sācis; arodbiedrība satraucas par sociālajām garantijām / Raksts]

i) ģeopolitiskie un enerģijas cenu riski, kas var izraisīt makroekonomisku šoku un inflāciju, ii) ekonomikas potenciāla izaugsmes palēnināšanās risks, iii) vājāka privātā patēriņa atveseļošanās, iv) ārvalstu finanšu palīdzības samazināšanās tuvākos gadus, v) pieaugošas aizsardzības izdevumu vajadzības, vi) riski saistībā ar *Rail Baltica* projektu un aviokompāniju airBaltic, vii) augstais globālā parāda līmenis un pieaugošās aizņemšanās izmaksas, kas pastiprina globālos un arī Latvijas fiskālās ilgtspējas riskus.

ANALĪZES IZVĒRSUMS

1. Vispārējā situācijas attīstība

Šā gada 28. maijā premjera Andra Kulberga vadībā tika apstiprināta jauna valdība. Jaunās valdības deklarācijā fiskālās politikas galvenais mērķis ir budžeta stabilizācija un virzība uz sabalansētu budžetu līdz 2030. gadam. To plānots panākt, pārskatot ministriju bāzes izdevumus, izvērtējot tēriņu efektivitāti un meklējot jaunus budžeta ieņēmumu avotus. Deklarācijā nav noteikts konkrēts valsts parāda samazināšanas mērķis, nedz arī paredzēta vispārēja nodokļu paaugstināšana. Vienlaikus fiskālo telpu ierobežos lielie izdevumu mērķi – aizsardzībai paredzēti 5% no IKP, savukārt veselības aprūpes finansējumu iecerēts palielināt līdz 12% no kopējiem valdības izdevumiem¹⁵. Jaunā valdība sabiedrībā ir uzsākusi diskusiju par vairāku izdevumu pamatotību, taču laiks rādīs, vai šī iniciatīva nesīs reālu izdevumu samazinājumu.

Šī gada 10. septembrī Padome apstiprināja FM aktualizētās makroekonomiskās prognozes 2026. gadam un prognozes 2027.–2030. gadam¹⁶, kas tiks izmantotas vidēja termiņa budžeta ietvara sagatavošanā. FM bāzes scenārijs 2026.–2030. gadam paredz mērenu ekonomikas izaugsmi vidējā termiņā un lēnāku izaugsmes tempu 2027. gadā. Reālā IKP pieaugums 2026. gadā prognozēts 2,4% apmērā, 2027. gadā tam palēninoties līdz 1,9%, bet turpmāk pakāpeniski pieaugot no 2,0% 2028. gadā līdz 2,4% 2030. gadā. Vidējais reālā IKP pieauguma temps prognožu periodā ir aptuveni 2,2% gadā. Padomes vērtējumā FM reālā IKP prognozes kopumā ir piesardzīgas un neparedz strauju ekonomikas izaugsmes paātrināšanos. Inflācijas prognoze saglabājas paaugstināta prognožu perioda sākumā. FM paredz patēriņa cenu pieaugumu par 3,4% 2026. gadā un 3,7% 2027. gadā, pēc tam inflācijai pakāpeniski samazinoties līdz 2,9% 2028. gadā un 2,2% 2029.–2030. gadā. Tādējādi bāzes scenārijā prognožu perioda otrajā pusē paredzēta inflācijas stabilizēšanās tuvu ECB 2% vidēja termiņa mērķim. Vienlaikus Padome norāda, ka makroekonomiskās attīstības riski saglabājas izteikti lejupvērsti, īpaši saistībā ar ģeopolitisko nenoteiktību, energoresursu cenu dinamiku, ārējā pieprasījuma attīstību, investīciju aktivitāti un darba tirgus piedāvājuma puses ierobežojumiem.

Nemot vērā mēreno vidējā termiņa Latvijas ekonomikas izaugsmes perspektīvu, arvien lielāka nozīme būs tam, cik lielā mērā strauji augošie aizsardzības izdevumi spēs radīt pievienoto vērtību Latvijas tautsaimniecībā. Pieaugot vietējās aizsardzības industrijas iesaistei, būtu sagaidāms arī lielāks tās devums ekonomikas izaugsmē, tomēr līdzšinējie dati liecina, ka šis potenciāls vēl nav pilnībā izmantots. LU LV PEAK¹⁷ pētījumā analizēto militārās kategorijas uzņēmumu apgrozījums 2018.–2023. gadā pieauga no aptuveni 430 milj. eiro līdz 780 milj. eiro, savukārt to radītā pievienotā vērtība – no aptuveni 160 milj. eiro līdz 280 milj. eiro. Pievienotās vērtības īpatsvars apgrozījumā šajā periodā svārstījās 32%–39% robežās un 2023. gadā sasniedza 36%. Turklāt pievienotās vērtības radīšana nozarē ir izteikti koncentrēta, to nodrošina ļoti neliels skaits uzņēmumu. Tas liecina, ka aizsardzības industrijas devumu Latvijas ekonomikas izaugsmē var palielināt ne tikai, paplašinot nozares uzņēmumu darbības apjomu, bet arī kāpinot to produktivitāti un pievienoto vērtību. Tādēļ būtisks būs ne vien aizsardzības izdevumu kopējais pieaugums, bet arī tas, cik liela šo izdevumu daļa nonāks Latvijas uzņēmumos un cik lielu pievienoto vērtību tie spēs radīt.

¹⁵ Ministru kabinets (Maijs, 2026). Deklarācija par Andra Kulberga vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību. [<https://www.mk.gov.lv/lv/ministru-kabineta-valdibas-deklaracija>]

¹⁶ Fiskālās disciplīnas padome (Septembris, 2026). Viedoklis par FM makroekonomikas prognozēm VTBI 2026–2030. [Makroekonomikas prognozes VTBI 2026–2030 | Fiskālās disciplīnas padome]

¹⁷ Latvijas Universitātes domnīca LV PEAK (Marts, 2026). Latvijas aizsardzības industrijas attīstība un konkurētspēja. [20260320_MoD_petijums.pdf]

Latvijas nacionālā aviokompānija "airBaltic" 2026. gada 14. septembrī ASV Ņujorkas Dienvidu apgabala Maksātnespējas lietu tiesā brīvprātīgi uzsākusi finanšu saistību restrukturizāciju atbilstoši "Chapter 11" procedūrai. Šis process ļauj uzņēmumam turpināt darbību, vienlaikus tiesas uzraudzībā pārstrukturējot parādsaistības un nodrošinot aizsardzību pret individuālām kreditoru prasībām. Restrukturizācijas procesa finansēšanai no starptautiskajiem investoriem piesaistīti 350 miljoni eiro ar 12% gada likmi, kas aizstāj iepriekš apspriesto finansējumu ar ievērojami augstāku – līdz 25% likmi; valdība un uzņēmuma vadība uzsver, ka process neprasīs papildu finansējumu vai garantijas no valsts budžeta. Paredzēts, ka restrukturizācija ilgs līdz 2027. gada jūnijam un tās rezultātā tiks būtiski samazināts uzņēmuma parādu slogs, daļu saistību kapitalizējot. "airBaltic" pieteikumā norādīts, ka uzņēmumam ir aptuveni 10 000–25 000 kreditoru, bet starp lielākajiem nenodrošinātajiem kreditoriem ir "Pratt & Whitney" ar 66,5 milj. ASV dolāru prasījumu, Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs ar 42,4 milj. dolāru, Satiksmes ministrija ar 20,1 milj. dolāru un Valsts ieņēmumu dienests ar 15,4 milj. dolāru prasījumu. Vienlaikus uzņēmums turpina lidojumus un biļešu pārdošanu ierastajā režīmā, tomēr restrukturizācijas uzsākšana pati par sevi negarantē tās sekmīgu iznākumu. Padome ir ilgstoši savos ziņojumos norādījusi uz pārvaldības problēmām uzņēmumā un aicinājusi valdību veidot fiskālo risku rezervi uzņēmuma darbībai. Kompānijas lēmums izveidot meitasuzņēmumu Šveicē ar mērķi tur nodarbināt pilotus rada nopietnus jautājumus par fiskālo atbildību un šādas rīcības atbilstību sabiedrības interesēm¹⁸. "airBaltic" vairākkārt ir saņēmis būtisku Latvijas valsts, un līdz ar to – nodokļu maksātāju, finansiālu atbalstu, tāpēc tās darbībai būtu jāsniedz pēc iespējas lielāks ekonomiskais ieguvums Latvijas tautsaimniecībai. Ņemot vērā iespējamo ietekmi uz Latvijas nodokļu ieņēmumiem un uzņēmumam sniegto valsts atbalstu, šāds lēmums būtu izvērtējams arī no Latvijas fiskālo un sabiedrības interešu perspektīvas.

Ārvalstu finanšu palīdzība dod ievērojamu daļu (ap 10%) no valsts kopbudžeta ieņēmumiem. Tāpēc Latvijai ir ļoti nozīmīgas sarunas par ES jauno daudzgadu finanšu shēmu (DFS) 2028.–2034. gadam. Šobrīd tās ir nonākušas politiski izšķirošā posmā: Eiropas Komisija piedāvā gandrīz 2 triljonu eiro budžetu, būtiski pārveidojot līdzšinējo budžeta struktūru – kohēzijas politiku, lauksaimniecību, zivsaimniecību, migrāciju un virkni citu politiku paredzēts lielā mērā apvienot 865 miljardu eiro Nacionālo un reģionālo partnerības plānu sistēmā. Tajā pašā laikā konkurētspējai, pētniecībai un stratēģiskajām tehnoloģijām paredzēts ievērojami lielāks finansējums, tostarp 409 miljardi eiro Eiropas Konkurētspējas fondam un *Horizon Europe*, kā arī iespēja mobilizēt līdz 100 miljardiem eiro Ukrainas atbalstam¹⁹. Lai finansētu lielāku budžetu un vienlaikus segtu *NextGenerationEU* parāda atmaksu, EK piedāvā piecus jaunus ES pašu resursus – lielāku daļu no ETS un CBAM ieņēmumiem, maksājumu par nesavāktiem e-atkritumiem, tabakas akcīzes ieņēmumu daļu un jaunu uzņēmumu iemaksu (*Corporate Resource for Europe*)²⁰. Padomē ir panākta vienošanās par vairāku programmu darbības principiem un izveidots tā sauktais "negotiating box" ar budžeta skaitļiem, taču tieši kopējais budžeta apjoms, finansējuma sadalījums un pašu resursi joprojām nav saskaņoti. Pēc jūnijā notikušās Eiropadomes sanāksmes Īrijas prezidentūrai ir uzdots sagatavot tālāku kompromisa priekšlikumu līdz Eiropadomes sanāksmei 15. oktobrī, saglabājot mērķi panākt galīgo vienošanos līdz 2026. gada beigām. Būtiskākais konflikts pašlaik ir par budžeta kopējo apjomu: Vācija septembrī pieprasīja Komisijas priekšlikumu samazināt par vairākiem simtiem miljardu eiro, uzskatot piedāvāto

¹⁸ Dieziņa, S. (Augusts, 2026). «AirBaltic» meitasuzņēmums Šveicē darbu vēl nav sācis; arodbiedrība satraucas par sociālajām garantijām. LSM.lv. [«AirBaltic» meitasuzņēmums Šveicē darbu vēl nav sācis; arodbiedrība satraucas par sociālajām garantijām / Raksts]

¹⁹ European Commission (Jūlijs, 2025). *An ambitious budget for a stronger Europe 2028–2034*. [An ambitious budget for a stronger Europe 2028–2034 | Shaping Europe's digital future]

²⁰ European Commission (Jūlijs, 2025). *An ambitious budget for a stronger Europe: 2028–2034*. [An ambitious budget for a stronger Europe: 2028–2034 - European Commission Representation in Cyprus]

pieaugumu par fiskāli nereālistisku; līdzīgu nostāju atbalsta Dānija, Nīderlande, Austrija, Somija un Zviedrija, turklāt Vācija iebilst pret jaunu kopīgu ES aizņemšanos un vēlas lielāku uzsvāri uz aizsardzību un konkurētspēju²¹. Vienlaikus nav vienprātības arī par jauniem ES ieņēmumu avotiem: Francija uzstāj, ka vienošanās par budžetu nav iespējama bez jauniem pašu resursiem, savukārt Zviedrija un Austrija pret tiem izturas piesardzīgi, Polija un Itālija iebilst pret atsevišķiem ar emisijām saistītiem ieņēmumu avotiem, bet Vācija – pret uzņēmumu iemaksu. Paralēli saglabājas arī politiskas bažas, ka lauksaimniecības un kohēzijas līdzekļu apvienošana nacionālajos plānos var vājināt šo politiku patstāvību un palielināt to “renacionalizācijas” risku²².

Eiropas Komisija ir pieņēmusi un 2026. gada augustā detalizējusi kārtību, kas ļauj dalībvalstīm lūgt jau aktivizētās Nacionālās izņēmuma klauzulas (NEC) tvēruma paplašināšanu, iekļaujot tajā noteiktus enerģētiskās drošības un dekarbonizācijas izdevumus. Paredzētā elastība ir līdz 0,3% no IKP gadā 2026.–2028. gadā un ne vairāk kā 0,6% no IKP kumulatīvi, un tā attiecas uz pasākumiem, kas strukturāli mazina atkarību no importētā fosilā kurināmā²³. Vienlaikus elastība nav automātiski piemērojama visām dalībvalstīm: katrai valstij tā jāpieprasa individuāli, Komisijai jāizvērtē pasākumu atbilstība, bet paplašinājums konkrētajai valstij jāapstiprina ES Padomei. Līdz 2026. gada 16. septembrim Komisija ir noteikusi mehānisma nosacījumus, taču Padomes individuālie lēmumi par enerģētikas komponentes piemērošanu dalībvalstīm vēl ir gaidāmi.

Pasaules obligāciju tirgos pēdējā laikā strauji pieaug valsts parāda vērtspapīru ienesīgums, ko izraisa noturīga inflācija, pieaugoši valdību parāda līmeņi un milzīgais privāto investīciju pieprasījums, kas saistīts ar MI attīstību. ASV 10 gadu valsts obligāciju ienesīgums septembra sākumā sasniedza 5%, bet 30 gadu obligāciju ienesīgums sasniedza gandrīz 5,4% – augstāko līmeni gandrīz divdesmit gadu laikā. Fiskālās politikas skatījumā ASV augstais parāda līmenis ir nozīmīgs ilgtermiņa risks. 2026. gada septembrī ASV kopējais federālais parāds bija aptuveni 40 triljoni ASV dolāru, no kuriem vairāk nekā 32 triljoni dolāru bija sabiedrības un investoru turētais parāds; gada laikā kopējais parāds pieaudzis par aptuveni 2,6 triljoniem dolāru²⁴. Kongresa Budžeta birojs prognozē, ka 2026. gadā federālais budžeta deficīts sasniegs 1,9 triljonus dolāru jeb 5,8% no IKP, lai gan ASV ekonomika neatrodas recesijā, savukārt sabiedrības turētais federālais parāds sasniegs 101% no IKP. Turklāt neto procentu maksājumi par parādu jau veido aptuveni 3,3% no IKP jeb vairāk nekā 1 triljonu dolāru gadā, salīdzinot ar vidēji 2,1% no IKP pēdējo 50 gadu laikā. Ja pašreizējā tendence saglabāsies, ASV Kongresa budžeta birojs prognozē, ka līdz 2036. gadam sabiedrības turētais parāds pieaugs līdz 120% no IKP, bet procentu izdevumi – līdz 4,6% no IKP²⁵. Augstāku procentu likmju pilnā ietekme uz valsts budžetu parādās pakāpeniski, jo esošās saistības tiek pārfinansētas pēc jaunajām, ievērojami augstākajām likmēm.

Papildu ilgtermiņa risks ir saistīts ar ASV dolāra īpašo lomu pasaules finanšu sistēmā. Pēdējos gados ir vērojama ilgstoša centrālo banku rezervju diversifikācijas tendence. Dolāra īpatsvars pasaules identificētajās ārvalstu valūtas rezervēs no aptuveni 71% 1999. gadā ir samazinājies līdz 57,1% 2026. gada pirmajā ceturksnī²⁶. Paralēli tam centrālās bankas būtiski palielina zelta lomu savās rezervēs: pēdējo četru gadu laikā tās ir iegādājušās vidēji ap 1 000

²¹ Reuters (Augusts, 2026). *Six EU net contributors demand hundreds of billions in cuts to bloc's long-term budget*. [[Six EU net contributors demand hundreds of billions in cuts to bloc's long-term budget | live](#)]

²² Becker, V. (2026). *No agreement on new taxes could see EU budget shrink by 40%*. Euractiv. [[No agreement on new taxes could see EU budget shrink by 40% | Euractiv](#)]

²³ European Commission (2026). *Commission Notice – Guidance to Member States on Broadening the Scope of the National Escape Clause for Energy Security*, C/2026/5799. EUR-Lex [[EUR-Lex - 52026XC04514 - EN - EUR-Lex](#)]

²⁴ U.S. Department of the Treasury (2026). *Debt to the Penny*. FiscalData. [[Debt to the Penny | U.S. Treasury Fiscal Data](#)]

²⁵ Congressional Budget Office (2026). *The Budget and Economic Outlook: 2026 to 2036*. February. [[The Budget and Economic Outlook: 2026 to 2036 | Congressional Budget Office](#)]

²⁶ International Monetary Fund, External Relations Department (2005,2026). *Share of U.S. dollar reserve holdings remains steady*. [[Share of U.S. dollar reserve holdings remains steady in: IMF Survey Volume 34 Issue 017 \(2005\)](#)] and [[IMF Data Brief: Currency Composition of Official Foreign Exchange Reserves](#)]

tonnu zelta gadā, salīdzinot ar aptuveni 500 tonnām gadā iepriekšējā desmitgadē²⁷. Turklāt 84% *World Gold Council* 2026. gada aptaujas respondentu sagaida, ka nākamo piecu gadu laikā zelta īpatsvars pasaules centrālo banku rezervēs vēl palielināsies. Šīs tendences vēl neliecina par dolāra rezerves valūtas statusa tūlītēju zaudēšanu, tomēr tās ir nopietns brīdinājuma signāls. ASV spēja ilgstoši un salīdzinoši izdevīgi finansēt milzīgo valsts parādu lielā mērā balstās uz globālo pieprasījumu pēc dolāra aktīviem un ASV valsts obligācijām. Ja centrālās bankas un citi starptautiskie investori turpinātu pakāpeniski palielināt zelta un citu valūtu īpatsvaru rezervēs, pieprasījums pēc ASV valsts obligācijām varētu vājināties, palielinot nepieciešamo ienesīgumu un līdz ar to arī ASV valdības aizņemšanās izmaksas. Tādējādi lielākais fiskālais risks ir iespējama pašpastiprinoša ķēde: lielāks parāds → lielāks obligāciju piedāvājums → augstākas procentu likmes → lielāki parāda apkalpošanas izdevumi → vēl lielāks budžeta deficīts un nepieciešamība aizņemties. Nelabvēlīgu apstākļu sakritības dēļ ASV dolāra uzticamības mazināšanās var apdraudēt globālās finanšu sistēmas stabilitāti.

SVF 2026. gada konsultācijās Latvijai rekomendē īstenot ticamu vidēja termiņa fiskālās konsolidācijas stratēģiju, lai saglabātu fiskālo telpu apstākļos, kad pieaug izdevumi aizsardzībai, pensijām un veselības aprūpei, enerģētiskajai drošībai un klimata investīcijām²⁸. SVF iesaka vidējā termiņā orientēties uz valsts parāda stabilizēšanu ap 50% no IKP un nodrošināt, lai budžeta deficīts 2027.–2031. gadā pakāpeniski samazinātos. Konsolidācijai būtu jābalstās gan uz izdevumu efektivitātes uzlabošanu un zemākas prioritātes izdevumu pārskatīšanu, tostarp skolu un slimnīcu tīkla optimizāciju, gan uz papildu ieņēmumiem. Ieņēmumu pusē SVF rekomendē palielināt nekustamā īpašuma nodokļa ieņēmumus, samazināt iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumus, uzlabot PVN iekasēšanu, paplašināt uzņēmumu un iedzīvotāju ienākuma nodokļu bāzi un stiprināt nodokļu nomaksas disciplīnu. SVF arī iesaka līdz 2029. gadam atjaunot viena procentpunkta iemaksu novirzīšanu no pirmā uz otro pensiju līmeni un stiprināt noteikto iemaksu pensiju sistēmu.

²⁷ World Gold Council (2026). *Central Bank Gold Reserves Survey 2026*. 16 June. [[Central Bank Gold Reserves Survey 2026 | World Gold Council](#)]

²⁸ International Monetary Fund (2026). *Republic of Latvia: Staff Concluding Statement of the 2026 Article IV Mission*. 17 July. [[Republic of Latvia: Staff Concluding Statement of the 2026 Article IV Mission](#)]

2. Makroekonomiskās vides novērtējums

FM atjaunotās makroekonomikas prognozes

Šā gada 10. septembrī Padome apstiprināja FM aktualizētās makroekonomiskās prognozes 2026. gadam un prognozes 2027.–2030. gadam²⁹, kas tiks izmantotas vidēja termiņa budžeta ietvara sagatavošanā. Padomes apstiprinātie makroekonomikas prognožu rādītāji apkopoti 1. tabulā.

1. tabula

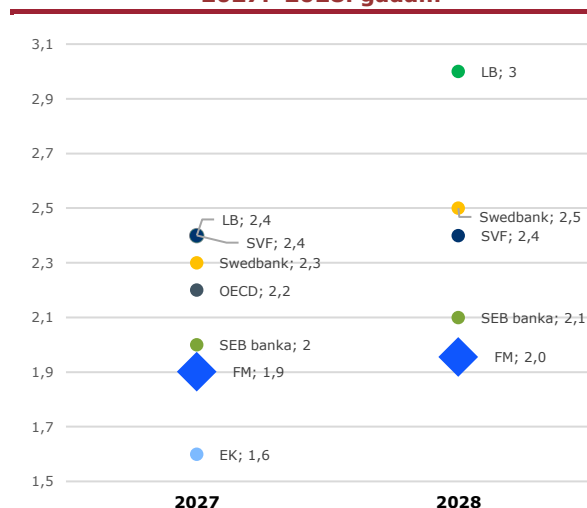
Padomes apstiprinātie makroekonomisko prognožu rādītāji, %					
Makroekonomiskie rādītāji	2026	2027	2028	2029	2030
Reālā IKP pieaugums	2,4	1,9	2,0	2,3	2,4
Nominālā IKP pieaugums	6,2	5,7	5,2	5,1	5,3
Inflācija (patēriņa cenas)	3,4	3,7	2,9	2,2	2,2
IKP deflators	3,7	3,8	3,2	2,7	2,8
Potenciālā IKP pieaugums	1,6	1,6	1,8	2,2	2,4
Izlaides starpība	-0,6	-0,3	-0,1	0,0	0,0

Avots: FM

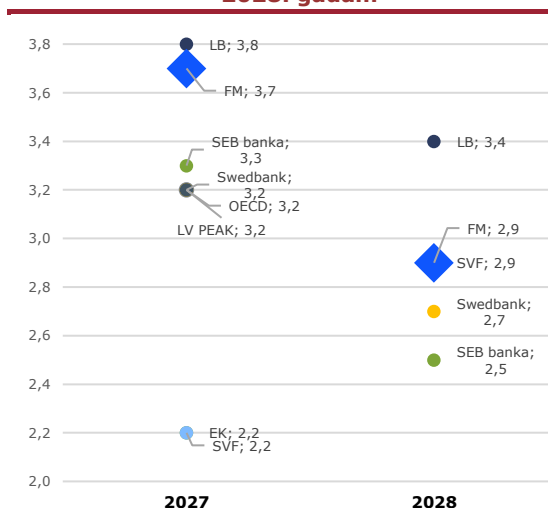
Lai novērtētu FM prognozes 2027. un 2028. gadam plašākā kontekstā, 2.1. un 2.2. attēlā tās salīdzinātas ar Latvijas Bankas, Eiropas Komisijas, SVF, OECD, komercbanku un LV PEAK prognozēm.

Salīdzinot prognozes, jāņem vērā to atšķirīgais sagatavošanas laiks. FM un komercbanku jaunākajos vērtējumos jau ir ietverta aktuālākā informācija par ekonomikas attīstību, savukārt LB, EK un SVF prognozes sagatavotas agrāk. Tādēļ atšķirības starp prognozēm daļēji atspoguļo arī to, cik strauji kopš pavasara ir mainījušies priekšstatī par ekonomikas attīstību turpmākajos gados.

2.1. attēls. Reālā IKP pieauguma prognozes 2027.–2028. gadam

2.2. attēls. Inflācijas (PCI) prognozes 2027.–2028. gadam

Avoti: LB³⁰, FM³¹, Swedbank³², SVF³³, OECD³⁴, SEB banka³⁵, EK³⁶, LV LV PEAK³⁷

²⁹ Fiskālās disciplīnas padome (Septembris, 2026). Viedoklis par FM makroekonomikas prognozēm VTBI 2026–2030. [Makroekonomikas prognozes VTBI 2026–2030 | Fiskālās disciplīnas padome]

³⁰ Latvijas Banka (Jūnijs, 2026). Latvijas Bankas makroekonomiskās prognozes. [Makroekonomiskās prognozes | Latvijas Banka]

³¹ Finanšu ministrija (Septembris, 2026). Makroekonomikas prognozes 2026–2030 [Tautsaimniecības un budžeta izpildes analīze | Finanšu ministrija]

³² Swedbank (Augusts, 2026). Swedbank Economic Outlook [seo_august_2026_eng_final.pdf]

³³ Starptautiskais Valūtas fonds (Aprīlis, 2026) [World Economic Outlook, April 2026: Global Economy in the Shadow of War]

³⁴ OECD (Jūnijs, 2026). OECD Economic Surveys: Latvia 2026. Volume 2026/14. [OECD Economic Surveys: Latvia 2026 (EN)]

³⁵ SEB bankas Nordic Outlook (Augusts, 2026) [seb.lv/sites/default/files/invest_reviews/nordic_outlook_august2026_eng.pdf]

³⁶ European Commission (Maijs, 2026). Economic forecast for Latvia. [Economic forecast for Latvia - Economy and Finance - European Commission]

³⁷ Latvijas Universitātes domnīca LV PEAK (Jūnijs, 2026). Ekonomikas barometrs, Nr. 1 (9). [LV PEAK BAROMETRS Nr. 9.pdf]

Ekonomikas izaugsmes ziņā FM prognoze ir piesardzīga. 2027.–2028. gadam tā atrodas prognožu diapazona apakšējā daļā, un arī jaunākās komercbanku prognozes kopumā paredz mērenāku izaugsmi nekā agrāk sagatavotās LB un SVF prognozes. Vienaļikus 2028. gadam prognozētāju vērtējumi joprojām būtiski atšķiras. Vēl lielāka nenoteiktība redzama inflācijas prognozēs. 2027. gadam tās svārstās no 2,2% līdz 3,8%, savukārt FM prognozētie 3,7% ir tuvu šā diapazona augšējai robežai. Kopumā jaunākie vērtējumi iezīmē kombināciju ar mērenāku ekonomikas izaugsmi un noturīgāku cenu spiedienu, nekā tika gaidīts pavasarī, vienlaikus lielā prognožu izkliede ilustrē pašreizējo nenoteiktību un strauji mainīgo ekonomisko vidi.

Padome apstiprināja FM makroekonomiskās prognozes 2026.–2030. gadam, vienlaikus vēršot uzmanību uz riskiem, kas var negatīvi ietekmēt gan ekonomikas attīstību, gan valsts fiskālo pozīciju. Padomes vērtējumā FM bāzes scenārijs ir pamatots, taču vidējā termiņā arvien nozīmīgāks kļūst jautājums par Latvijas ekonomikas spēju uzturēt izaugsmi sarūkoša darbaspēka apstākļos. Tas palielina produktivitātes nozīmi turpmākās izaugsmes nodrošināšanā. Savukārt algu pieauguma palēnināšanās, augstākas enerģijas cenas un iespējamā privātā patēriņa vājināšanās var ierobežot ne tikai ekonomikas izaugsmi, bet arī valsts budžeta ieņēmumu pieaugumu.

IKP izaugsme un tās struktūra 2026. gada pirmajā pusē

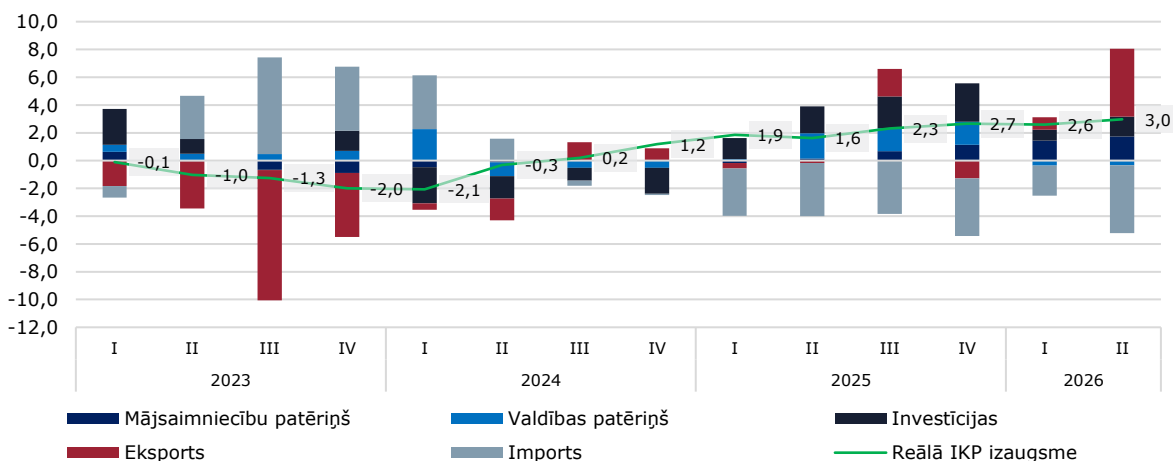
2026. gada pirmajā pusgadā Latvijas ekonomikas izaugsme nostiprinājās. IKP pieauga par 2,8% salīdzinājumā ar iepriekšējā gada attiecīgo periodu, turklāt gada laikā izaugsmes temps nedaudz paātrinājās – no 2,6% pirmajā ceturksnī līdz 3,0% otrajā ceturksnī liecina CSP, sezonāli izlīdzinātie dati. Būtiskākais ir tas, ka otrajā ceturksnī izaugsmi vienlaikus atbalstīja gan mājsaimniecību patēriņš un investīcijas, gan eksports, tādējādi padarot ekonomikas atkopšanos visaptverošāku.

Vērtējot no IKP izlietojuma aspekta, iekšzemes pieprasījumu joprojām uzturēja mājsaimniecību patēriņš, kura pieauguma temps paātrinājās no 2,5% pirmajā ceturksnī līdz 3,1% otrajā ceturksnī. Savukārt valdības patēriņš abos ceturkšņos samazinājās par 1,6%. Izteiktākas pārmaiņas gada gaitā bija vērojamas investīcijās un eksportā. Investīciju pieaugums paātrinājās no 3,2% līdz 6,0%, savukārt eksporta pieaugums – no 1,4% līdz 7,7%. Tādējādi otrajā ceturksnī IKP izaugsmes struktūra kļuva labvēlīgāka – līdzās privātajam patēriņam lielāku lomu ieguva investīcijas un ārējais pieprasījums.

No ražošanas aspekta izaugsme aptvēra lielāko daļu tautsaimniecības nozaru. Kopējā pievienotā vērtība pirmajā pusgadā palielinājās par 2,7%. No nozarēm ar būtiskāko īpatsvaru tautsaimniecībā, straujāks pieaugums bija tirdzniecībā (+6,0%), profesionālajos, zinātniskajos un tehniskajos pakalpojumos (+5,2%) un apstrādes rūpniecībā (+4,4%). Vienaļikus nozaru dinamika joprojām ir nevienmērīga. Īpaši svārstīga tā bija finanšu un apdrošināšanas darbībā, kur pēc 1,0% krituma pirmajā ceturksnī otrajā ceturksnī pievienotā vērtība pieauga par 10,4%. Savukārt transportā un uzglabāšanā saglabājās kritums.

Kopumā pirmā pusgada dati apliecina ekonomikas atkopšanās nostiprināšanos, tomēr vēl nedod pietiekamu pamatu secināt par noturīgi augstāku izaugsmes tempu vidējā termiņā. Izaugsme ir kļuvusi plašāka, taču daļa straujākās dinamikas koncentrējas nozarēs ar svārstīgu attīstību, savukārt vairāki pašreizējie izaugsmes balsti – īpaši ES finansējuma atbalstītās investīcijas – turpmākajos gados kļūs vājāki.

2.3. att. Izlietojuma komponentu ieguldījums reālā IKP izaugsmē (salīdzinājumā ar iepriekšējā gada attiecīgo periodu)

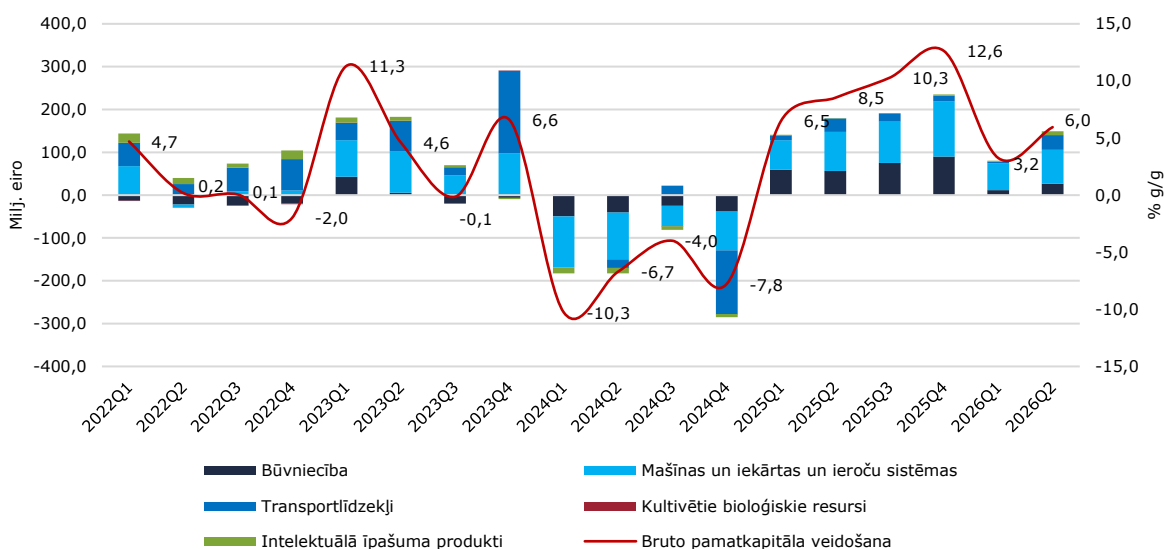

Avots: CSP

Investīcijas un būvniecība

Investīcijas 2026. gada pirmajā pusgadā saglabājās viens no būtiskākajiem iekšzemes izaugsmes balstiem, bruto pamatkapitāla veidošanai palielinoties par 4,6%. Lai gan pirmajā ceturksnī investīciju kāpums bija mērenāks (3,2%), otrajā ceturksnī tā temps praktiski dubultojās. Šo paātrinājumu galvenokārt nodrošināja ieguldījumi mašīnās, iekārtās un transportlīdzekļos. Tas ir būtiski arī turpmākās izaugsmes ziņā, jo šāda veida investīciju pieaugums varētu palielināt ražošanas kapacitāti un veicināt produktivitātes kāpumu.

2.4. att. Bruto pamatkapitāla veidošanas dinamika un struktūra pa aktīvu veidiem

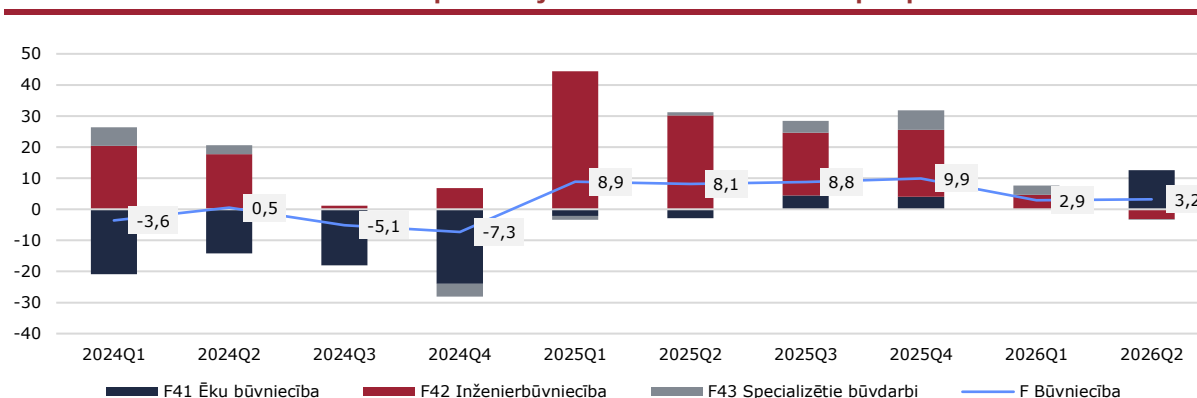
Avots: CSP

Vienlaikus pašreizējais investīciju apjoms un dinamika ir jāvērtē ES fondu investīciju cikla kontekstā. ES fondu un Atveseļošanas fonda finansējums 2026. gadā ir aptuveni 2,1

mljrd. eiro, bet FM novērtējumā tas samazinās līdz 1,6 mljrd. eiro 2027. gadā un aptuveni 1,1 mljrd. eiro 2028.–2029. gadā, savukārt 2030. gadā – līdz aptuveni 0,7 mljrd. eiro. Būtiskākais samazinājums saistīts ar Atveseļošanas fonda finansējuma izbeigšanos.

Būvniecības nozarē vērojamas izmaiņas izaugsmes struktūrā, un arī pats kāpums ir lēnāks nekā pērn. Produkcijas apjoms pirmajā pusgadā pieauga par 3,1%, taču, atšķirībā no 2025. gada, kad nozari galvenokārt virzīja inženierbūvniecība, šogad galvenais dzinējspēks bija ēku būvniecība (+6,3%). Inženierbūvniecības pieaugums palēninājās līdz 0,7%, kas liecina par pakāpenisku būvniecības aktivitātes pārdali no iepriekš dominējošā infrastruktūras projektu segmenta.

2.5. att. Būvniecības produkcijas dinamika un struktūra pa apakšnozarēm

Avots: CSP

Galvenais vidēja termiņa izaicinājums investīciju jomā būs privātā sektora spēja pārņemt vadošo lomu brīdī, kad ES fondu finansējuma apjoms samazināsies. Pašlaik privāto investīciju aktivitāte ir spēcīga, tomēr šīs tendences noturībai izšķiroša būs kreditēšanas attīstība. Latvijas Bankas dati liecina par strauju uzņēmumu kredītportfeļa kāpumu: kredītu atlikums pirmajā ceturksnī bija par 21,3%, bet otrajā ceturksnī - par 23,7% lielāks nekā pirms gada. Vienlaikus jaunā kreditēšana vairs neuzrāda tikpat strauju dinamiku — no jauna izsniegto kredītu apjoms pirmajā pusgadā bija par 2,4% mazāks nekā attiecīgajā periodā pērn. Tādējādi kopējā kredītportfeļa pieaugums lielā mērā atspoguļo iepriekš uzņemta tempa inerci, kamēr jaunākie dati signalizē par mērenāku jauno kredītu plūsmu.

Mājsaimniecību patēriņš, darba samaksa un kreditēšana

Šogad vērojamā mājsaimniecību patēriņa atkopšanās raksturojama kā *atliktais patēriņš*, un pirmajā pusgadā tas pieauga par 2,8%. Arī mazumtirdzniecības apgrozījums pirmajā pusgadā bija par 4,6% lielāks nekā pērn. Mājsaimniecību patēriņu atbalsta arī aktīva privātpersonu kreditēšana – pirmajā pusgadā no jauna izsniegto hipotekāro kredītu apjoms pieauga par 13,4%, bet patēriņa kredītu – par 28,5%.

Vienlaikus, mājsaimniecību patēriņa uzvedībā vērojamas arī piesardzības pazīmes. Piemēram, privātpersonu noguldījumu apjoms jūlija beigās bija par 7,9% lielāks nekā pirms gada, turpretī patērētāju noskaņojums – neraugoties uz pēdējo mēnešu uzlabošanos – joprojām saglabājas vājš.

Vienlaikus palēninās viens no būtiskākajiem pēdējo gadu patēriņa atbalsta faktoriem – darba samaksas kāpums. Bruto alga pirmajā ceturksnī pieauga par 4,9%, bet otrajā ceturksnī – par 4,3%, kas ir ievērojami mazāk nekā vidēji 2025. gadā, kad pieaugums sasniedza 7,7%.

Tādēļ patēriņa atkopšanās turpinās, bet priekšnosacījumi tās turpmākam paātrinājumam ir kļuvuši vājāki. Turklāt kopējie mājsaimniecību sektora rādītāji slēpj būtiskas atšķirības starp ienākumu grupām. OECD dati liecina, ka Džini koeficients kopš 2013. gada ir samazinājies no aptuveni 0,37 līdz 0,34 2023. gadā. Bet nabadzības līmenis (pēc nodokļiem un sociālajiem transfertiem palielinājies no 14,5% līdz 16,2%)³⁸. Tādēļ uzkrājumu un patēriņa pieaugumu nevar vienādi attiecināt uz visām mājsaimniecībām. Jāpiebilst gan, ka dati par sociālo nevienlīdzību tiek publicēti ar diezgan lielu laika nobīdi.

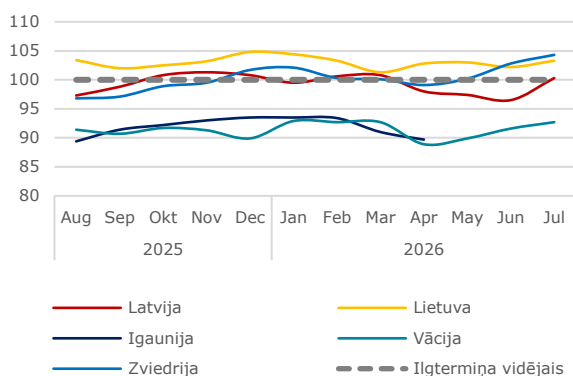
Eksports, rūpniecība un ārējais pieprasījums

Latvijas eksporta dinamika pirmā pusgada laikā ir uzlabojusies. Pēc preču eksporta krituma par 0,9% pirmajā ceturksnī otrajā ceturksnī tas pieauga par 13,2%, un pirmajā pusgadā kopumā preču eksporta kāpums sasniedza 5,9%. Būtiski, ka galvenais izaugsmes tirgus bija ES, uz kuru preču eksports palielinājās par 8,6%. Arī pakalpojumu eksports pieauga par 5,1%.

Eksporta atkopšanās atspoguļojas arī apstrādes rūpniecībā. Tās produkcijas apjoms pirmajā pusgadā palielinājās par 3,6%, turklāt pēc tikai 1,0% kāpuma pirmajā ceturksnī otrajā ceturksnī izaugsme paātrinājās līdz 6,2%.

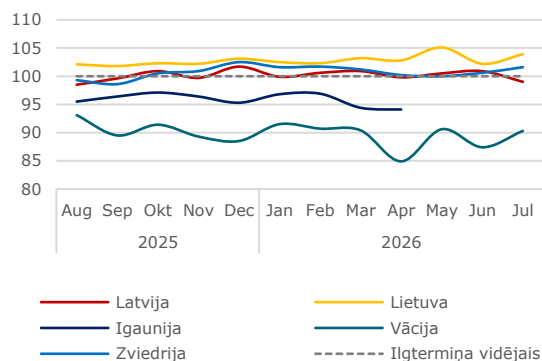
Tomēr ārējās vides perspektīva saglabājas piesardzīga. Eiropas Komisijas maija prognozes vairākiem Latvijas nozīmīgiem eksporta partneriem paredz lēnāku izaugsmi, nekā tika gaidīts iepriekš. Vienlaikus jaunākie ekonomiskās konfidences rādītāji, uzrāda noskaņojuma uzlabošanu.

2.6. att. Ekonomikas sentimenta indikators

Avots: Eurostat

2.7. att. Nodarbinātības gaidu indikators

Avots: Eurostat

Ekonomikas sentimenta rādītāji 2026. gadā Latvijas galvenajās tirdzniecības partnervalstīs saglabājas nevienmērīgi. Lietuvā un Zviedrijā noskaņojums kopumā pārsniedz ilgtermiņa vidējo līmeni un pēdējos mēnešos ir uzlabojies, savukārt Vācijā tas joprojām ir izteikti vājš. Latvijā pēc pasliktināšanās pavasarī jūlijā vērojama atgriešanās pie ilgtermiņa vidējā līmeņa.

Nodarbinātības gaidas galvenajās tirdzniecības partnervalstīs 2026. gadā saglabājas atšķirīgas. Lietuvā šie rādītāji ir noturīgi virs ilgtermiņa vidējā līmeņa, bet Zviedrijā pēc nelielas vājināšanās pavasarī atkal uzlabojas. Savukārt Vācijā nodarbinātības gaidas saglabājas izteikti vājas, lai gan jūlijā vērojams neliels uzlabojums.

³⁸ OECD (Jūnijs, 2026). *OECD Economic Surveys: Latvia 2026*. Volume 2026/14.[[OECD Economic Surveys: Latvia 2026 \(EN\)](#)]

Darba tirgus

Darba tirgus kopumā saglabājas stabils, taču aiz salīdzinoši nemainīga bezdarba līmeņa arvien skaidrāk redzami strukturāli darbaspēka piedāvājuma ierobežojumi. Faktiskais bezdarba līmenis samazinājās no 7,1% pirmajā ceturksnī līdz 7,0% otrajā, savukārt reģistrētais bezdarbs augusta beigās bija 4,6%.

Nodarbinātības dinamika gada griezumā kļuva vājāka. Pirmajā ceturksnī nodarbinātības līmenis 15–74 gadu vecuma grupā bija 63,8%, nodarbināto skaitam sasniedzot 871,2 tūkstošus jeb par 3,2 tūkstošiem vairāk nekā pirms gada. Otrajā ceturksnī, pieaugot sezonālajai aktivitātei, nodarbinātības līmenis palielinājās līdz 65,1% un nodarbināto skaits – līdz 885,5 tūkstošiem, tomēr gada salīdzinājumā tas jau bija par 3,8 tūkstošiem mazāks. Vairākās augstas pievienotās vērtības nozarēs – tostarp veselības aprūpē, izglītībā un IT – turpinās darbaspēka trūkums. Tas norāda, ka Latvijas darba tirgus galvenā problēma arvien mazāk ir nepietiekams darbvietu skaits, bet arvien vairāk – pieejamā darbaspēka apjoms un prasmju atbilstība.

FM prognozē bezdarba samazināšanos no 6,8% 2026. gadā līdz 6,1% 2030. gadā. Tomēr darbaspēka piedāvājumam demogrāfisku iemeslu dēļ samazinoties, zemāks bezdarba līmenis pats par sevi vēl neliecina par strukturālo problēmu mazināšanos. Ja saglabājas prasmju neatbilstība un darbaspēka deficīts, ierobežots darbaspēka piedāvājums arvien vairāk var kavēt arī ekonomikas izaugsmi.

Inflācija

Inflācijas struktūra 2026. gadā ir būtiski mainījusies. Augustā gada inflācija bija 3,2%, lai gan pārtikas un bezalkoholisko dzērienu cenas bija par 4,0% zemākas nekā pirms gada. Cenu spiedienu arvien vairāk nosaka enerģija un pakalpojumi. Transporta segmentā, kur galvenā ietekme bijusi degvielas cenu kāpumam, augustā inflācija pieauga par 8,6%, bet pakalpojumu cenas gada pirmajos astoņos mēnešos vidēji – par 5,3%.

Šāda inflācijas struktūra rada divējādu risku ekonomikas atkopšanās turpinājumam. Enerģijas cenu pieaugums mazina mājāsaimniecību reālo pirkatspēju un palielina uzņēmumu izmaksas, savukārt noturīga pakalpojumu inflācija liecina par darbaspēka spiedienu kāpināt darba samaksu arī apstākļos, kad ekonomikas izaugsme ir nenoturīga.

ECB šā gada laikā procentu likmes paaugstinājusi jau divas reizes³⁹, katrā reizē par 25 bāzes punktiem jeb kopumā par 50 bāzes punktiem salīdzinājumā ar gada sākumā spēkā esošo likmju līmeni.

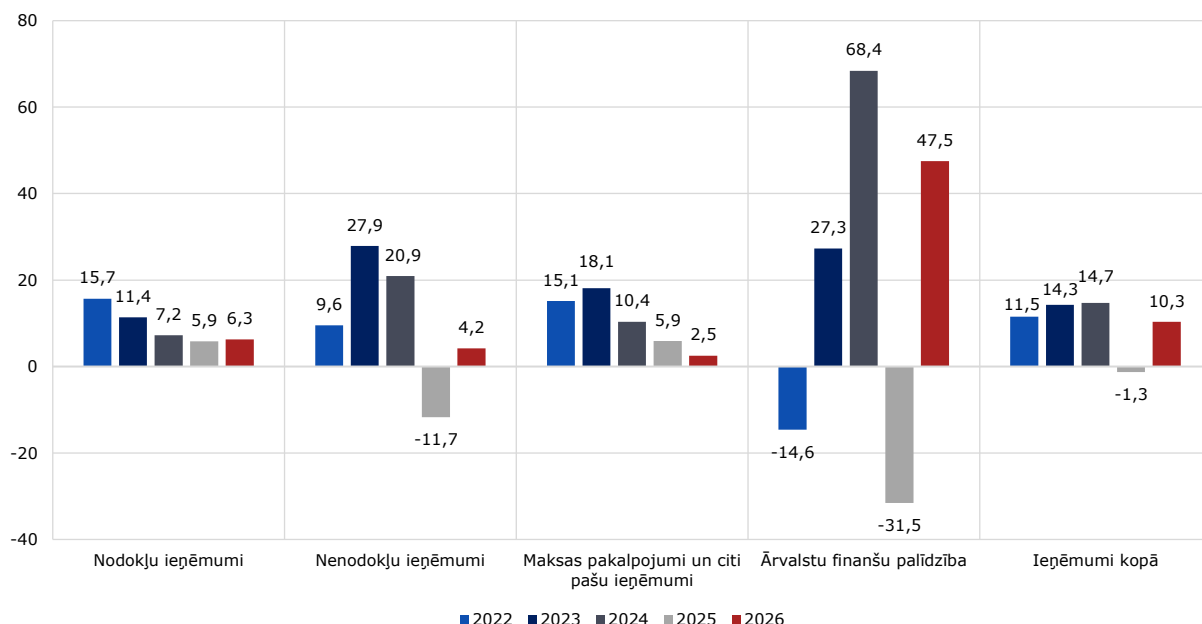
³⁹ European Central Bank (Septembris, 2026). *Key ECB interest rates*. [[Key ECB interest rates](#)]

3. Ieņēmumi un izdevumi

3.1. Ieņēmumi

2026. gada septiņos mēnešos konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi pieauga par 10,3% jeb 1 068,0 milj. eiro salīdzinājumā ar 2025. gada attiecīgo periodu. Ieņēmumu pieaugumu 2026. gadā būtiski veicināja ieņēmumi no ārvalstu finanšu palīdzības, kas palielinājās par 47,5% jeb 517,0 milj. eiro. Neraugoties uz straujo ārvalstu finanšu palīdzības pieaugumu, kopējais ieņēmumu pieauguma temps bija lēnāks nekā 2022.–2024. gada attiecīgajos periodos, ko noteica mērenāks nodokļu, nenodokļu un maksas pakalpojumu un citu pašu ieņēmumu pieaugums. Nodokļu ieņēmumi pieauga par 6,3% jeb 509,1 milj. eiro, nenodokļu ieņēmumi – par 4,2% jeb 33,8 milj. eiro, bet maksas pakalpojumu un citi pašu ieņēmumi – par 2,5% jeb 8,4 milj. eiro.

3.1.1. att. Konsolidētā kopbudžeta ieņēmumu pieauguma temps pa lielākajiem ieņēmumu veidiem 2022.–2026. gada septiņos mēnešos, %

Avots: Valsts kases dati, FDP aprēķini

Ārvalstu finanšu palīdzības ieņēmumu pieaugums bija saistīts ar 2021.–2027. gada plānošanas perioda ES fondu maksājumu saņemšanu, kā arī ar ceturto Atveseļošanas fonda maksājumu 371,2 milj. eiro apmērā, kas tika saņemts šā gada maijā. Saņemtie maksājumi uzlaboja arī konsolidētā kopbudžeta bilanci – 2026. gada septiņos mēnešos konsolidētajā kopbudžetā izveidojās 51,1 milj. eiro pārpalikums, savukārt 2025. gada attiecīgajā periodā bija 419,9 milj. eiro deficīts. Ieņēmumu straujo kāpumu ietekmēja arī bāzes efekts, jo 2025. gada septiņos mēnešos ārvalstu finanšu palīdzības ieņēmumi bija samazinājušies par 31,5%. ES fondu ieņēmumu dinamiku būtiski ietekmē projektu īstenošanas gaita un Eiropas Komisijas maksājumu saņemšanas laiks, tādēļ atsevišķos periodos šajā ieņēmumu veidā vērojamas ievērojamas svārstības.

Nenodokļu ieņēmumu pieaugumu 2026. gada septiņos mēnešos galvenokārt veicināja lielāki ieņēmumi no konfiscēto noziedzīgi iegūto līdzekļu realizācijas, kas bija par 307,6% jeb 43,8 milj. eiro lielāki nekā attiecīgajā periodā pērn. Būtiski pieauga arī fondēto pensiju shēmā uzkrātā kapitāla iemaksas valsts pensiju speciālajā budžetā – par 64,5% jeb 34,5 milj. eiro. Pieaugumu veicināja gan lielāks personu skaits, kas, dodoties pensijā, izvēlējās pensiju 2. līmenī uzkrāto kapitālu pievienot 1. līmenim, lai to iekļautu vecuma pensijas aprēķinā, gan

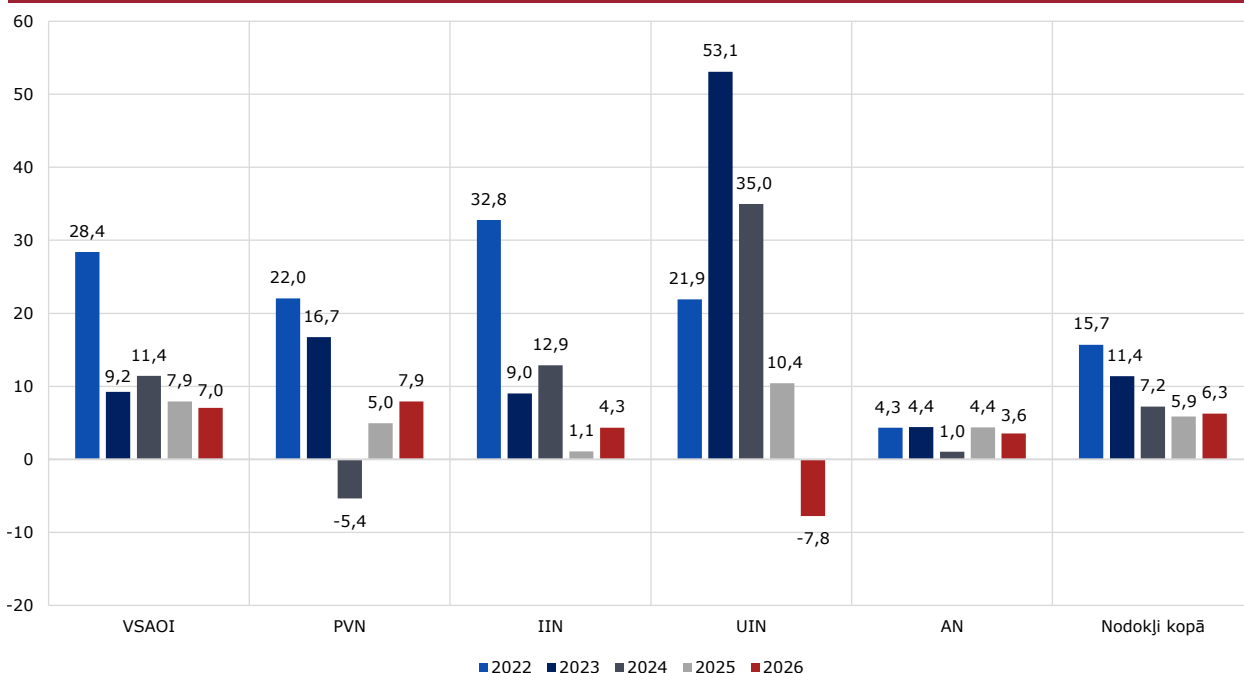
lielāks uzkrātā kapitāla apjoms, ko sekmēja ilgāks uzkrāšanas periods un ieguldījumu ienesīgums. Savukārt nenodokļu ieņēmumu pieaugumu mazināja zemāki dividendu ieņēmumi, kas bija par 12,3% jeb 45,4 milj. eiro mazāki nekā gadu iepriekš.

3.1.1. Nodokļu ieņēmumi

Šā gada septiņos mēnešos konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi pēc naudas plūsmas metodes⁴⁰ pieauga par 6,3%. 2025. gada attiecīgajā periodā nodokļu ieņēmumu pieaugums bija 5,9%, savukārt 2024., 2023. un 2022. gada septiņos mēnešos tas bija straujāks – attiecīgi 7,2%, 11,4% un 15,7%. Straujo nodokļu ieņēmumu pieaugumu 2022. un 2023. gadā veicināja augstais inflācijas līmenis. Inflācijai stabilizējoties, kā arī vājāka privātā patēriņa un lēnākas ekonomiskās izaugsmes apstākļos nodokļu ieņēmumu pieauguma temps ir palēninājies. Pēdējo gadu dinamika liecina, ka pēc straujā kāpuma 2022. un 2023. gadā nodokļu ieņēmumu pieauguma temps ir pakāpeniski stabilizējies.

Kopumā šogad nodokļu ieņēmumu dinamika saglabājas stabila, septiņu mēnešu pieaugumam (6,3%) pietuvojoties 2010.–2025. gada vidējam pieauguma tempam (6,9%). Vienlaikus gada pirmajā pusē nodokļu ieņēmumu kāpums (5,6%) bija mērenāks nekā nominālā IKP pieaugums (6,7%).

3.1.1.1. att. Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumu pieauguma temps pa lielākajiem nodokļu veidiem 2022.–2026. gada septiņos mēnešos, %

Avots: Valsts kases dati, FDP aprēķini

VSAOI* – valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas; **PVN** – pievienotās vērtības nodoklis; **IIN** – iedzīvotāju ienākuma nodoklis; **UIN** – uzņēmuma ienākumu nodoklis; **AN** – akcīzes nodoklis.

* VSAOI ieņēmumos nav ietvertas iemaksas valsts fondēto pensiju shēmā (pensiju 2. līmenī).

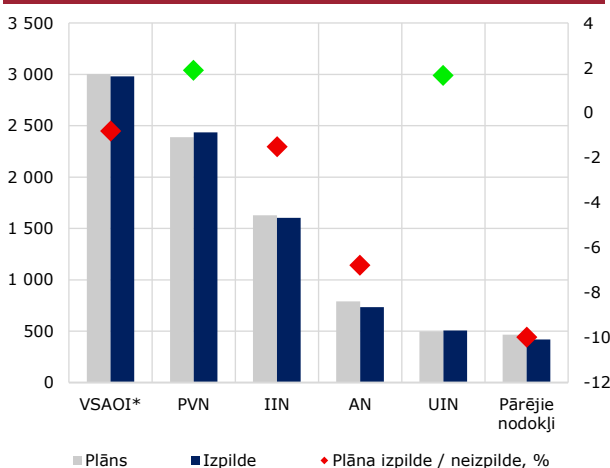
Nodokļu ieņēmumu pieaugumu 2026. gada septiņos mēnešos galvenokārt veicināja PVN un VSAOI ieņēmumu kāpums. Salīdzinājumā ar 2025. gada attiecīgo periodu PVN ieņēmumi pieauga par 7,9% jeb 178,8 milj. eiro, bet VSAOI ieņēmumi – par 7,0% jeb 195,7 milj. eiro. PVN ieņēmumu pieaugumu veicināja privātā patēriņa aktivitātes atjaunošanās, kā arī degvielas cenu kāpums, kas palielināja ar PVN apliekamo darījumu vērtību. VSAOI pieauguma tempu ietekmēja gan mērenāks vidējās bruto darba samaksas kāpums nekā iepriekšējos

⁴⁰ Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumos pēc naudas plūsmas metodes ir iekļauts nesadalītais atlikums vienotajā nodokļu kontā.

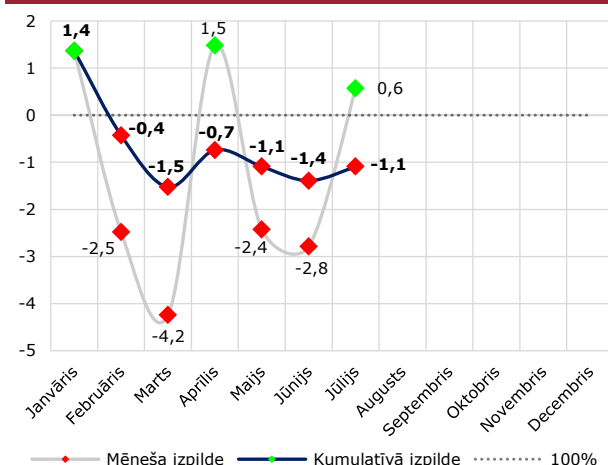
gados, gan viena procentpunkta pārnese no pensiju 2. līmeņa (fondēto pensiju shēmas) uz 1. līmeni. IIN ieņēmumi pieauga par 4,3% jeb 66,7 milj. eiro, bet AN ieņēmumi – par 3,6% jeb 25,2 milj. eiro. IIN ieņēmumu pieauguma tempu 2025. un 2026. gadā ierobežo lēnāks vidējās bruto darba samaksas kāpums, kā arī nodokļu politikas izmaiņas – fiksētā neapliekamā minimuma ieviešana un pensionāru neapliekamā minimuma paaugstināšana. UIN ieņēmumi 2026. gada septiņos mēnešos samazinājās par 7,8% jeb 42,6 milj. eiro salīdzinājumā ar 2025. gada attiecīgo periodu. UIN ieņēmumu samazinājumu galvenokārt noteica mazāks izmaksāto dividenžu apmērs finanšu nozarē salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem.

Saskaņā ar likumu "Par valsts budžetu 2026. gadam un budžeta ietvaru 2026., 2027. un 2028. gadam" konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi 2026. gadā plānoti 15 219,8 miljonu eiro apmērā⁴¹. Šā gada septiņos mēnešos faktiskie nodokļu ieņēmumi atpaliek no plāna par 1,1% jeb 95,7 milj. eiro⁴². Plāna neizpildi galvenokārt noteica akcīzes nodokļa, darbaspēka nodokļu, dabas resursu nodokļa (DRN) un banku solidaritātes iemaksu ieņēmumu plānu neizpilde. AN ieņēmumu plāns nav izpildīts par 6,8% jeb 53,6 milj. eiro, VSAOI par 0,8% jeb 24,5 milj. eiro, IIN par 1,5% jeb 24,4 milj. eiro un DRN par 32,9% jeb 21,5 milj. eiro. AN ieņēmumu plāna neizpildi ietekmēja no 1. aprīļa noteiktā pagaidu samazinātā akcīzes nodokļa likme dīzeļdegvielai, tās aizstājējproduktiem un komponentiem, kā arī alkoholisko dzērienu un tabakas izstrādājumu patēriņa kritums. Savukārt darbaspēka nodokļu plāna neizpildi ietekmēja zemāks nekā sākotnēji prognozēts vidējās bruto darba samaksas pieaugums. Ieņēmumi no solidaritātes iemaksām bankām bija par 29,7% jeb 16,6 milj. eiro zemāki par plānoto, ko galvenokārt noteica banku izmantotās likumā paredzētās nodokļa atlaides saistībā ar straujo kreditēšanas pieaugumu. Ieņēmumu ziņā lielākajos nodokļu veidos plāns ir izpildīts PVN, muitas nodoklim (MN) un UIN. PVN ieņēmumu plāna pārpilde veido 1,9% jeb 45,0 milj. eiro, MN – 23,7% jeb 9,3 milj. eiro un UIN – 1,7% jeb 8,3 milj. eiro.

3.1.1.2. att. Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumu plāns un faktiskā izpilde pa nodokļu veidiem 2026. gadā (milj. eiro; kreisā ass), un plāna izpilde (%; labā ass)

3.1.1.3. att. Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumu mēneša un kumulatīvā plāna izpildes dinamika 2026. gadā, %

Avots: Valsts kases un FM dati, FDP aprēķini

VSAOI* – valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas; **PVN** – pievienotās vērtības nodoklis; **IIN** – iedzīvotāju ienākuma nodoklis; **UIN** – uzņēmuma ienākuma nodoklis; **AN** – akcīzes nodoklis.

* VSAOI ieņēmumos nav ietvertas iemaksas valsts fondēto pensiju shēmā (pensiju 2. līmenī).

⁴¹ Finanšu ministrija (2025). Likuma "Par valsts budžetu 2026. gadam un budžeta ietvaru 2026., 2027. un 2028. gadam" paskaidrojumi, I nodaļa, 102. lpp. [Likuma "Par valsts budžetu 2026. gadam un budžeta ietvaru 2026., 2027. un 2028. gadam" paskaidrojumi, I. nodaļa]

⁴² Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi pēc uzkrāšanas metodes (netiek iekļauts nesadalītais atlikums vienotajā nodokļu kontā).

Šā gada septembrī FM aktualizēja makroekonomisko rādītāju prognozes⁴³. Salīdzinājumā ar 2026. gada budžeta izstrādē izmantotajām prognozēm reālā IKP pieauguma prognoze 2026. gadam ir par 0,3 procentpunktiem augstāka, inflācijas prognoze – par 1,1 procentpunktu augstāka, savukārt mēneša vidējās bruto darba samaksas pieauguma prognoze – par 1,0 procentpunktu zemāka. Ņemot vērā jaunākās makroekonomiskās prognozes un šā gada nodokļu ieņēmumu dinamiku, FDP ir aktualizējusi nodokļu ieņēmumu prognozi. FDP aktuālā nodokļu ieņēmumu prognoze 2026. gadam ir 15 168,4 milj. eiro, kas ir par 0,3% jeb 51,4 milj. eiro mazāk nekā plānots budžeta likumā.

FM aktuālā nodokļu ieņēmumu prognoze ir par 0,4% jeb 66,1 milj. eiro zemāka nekā budžeta likumā plānotie nodokļu ieņēmumi. Jāatzīmē, ka šī prognoze tika izstrādāta šā gada jūnijā, balstoties uz tajā laikā sagatavotajām indikatīvajām makroekonomisko rādītāju prognozēm⁴⁴, un pagaidām nav aktualizēta atbilstoši septembra makroekonomiskajām prognozēm. Salīdzinājumā ar budžeta likumā plānoto lielākais ieņēmumu prognozes samazinājums FM aktuālajā prognozē ir AN ieņēmumiem – par 5,7% jeb 78,1 milj. eiro. Būtisks ieņēmumu prognozes samazinājums ir arī DRN (par 28,4% jeb 27,2 milj. eiro) un IIN (par 0,8% jeb 22,2 milj. eiro). Savukārt PVN, UIN un VSAOI ieņēmumu prognozes ir paaugstinātas, visvairāk PVN – par 51,1 milj. eiro jeb 1,2%.

3.1.1.1. tabula. Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumu plāns 2026. gada budžeta likumā, FM un FDP aktuālās prognozes (milj. eiro) un to salīdzinājums (%; milj. eiro)

	Budžeta likuma (BL) plāns (04.12.2025)	FM aktuālā prognoze (17.06.2026)	FDP aktuālā prognozes (09.09.2026)	FDP /FM (%)	FDP /FM (milj. eiro)	FM /BL (%)	FM /BL (milj. eiro)
Nodokļu ieņēmumi	15 219,8	15 153,7	15 168,4	0,1%	14,7	-0,4%	-66,1
VSAOI	5 137,6	5 152,2	5 152,7	0,0%	0,5	0,3%	14,5
PVN	4 330,0	4 381,1	4 399,5	0,4%	18,4	1,2%	51,1
IIN	2 920,2	2 898,0	2 890,9	-0,2%	-7,1	-0,8%	-22,2
AN	1 380,8	1 302,7	1 289,0	-1,1%	-13,7	-5,7%	-78,1
UIN	706,0	723,0	750,1	3,7%	27,1	2,4%	17,0
Pārējie nodokļi	745,3	696,8	686,3	-1,5%	-10,5	-6,5%	-48,6

Avots: FM, FDP

VSAOI* – valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas; **PVN** – pievienotās vērtības nodoklis; **IIN** – iedzīvotāju ienākuma nodoklis; **AN** – akcīzes nodoklis; **UIN** – uzņēmuma ienākumu nodoklis.

* VSAOI ieņēmumos nav ietvertas iemaksas valsts fondēto pensiju shēmā (pensiju 2. līmenī).

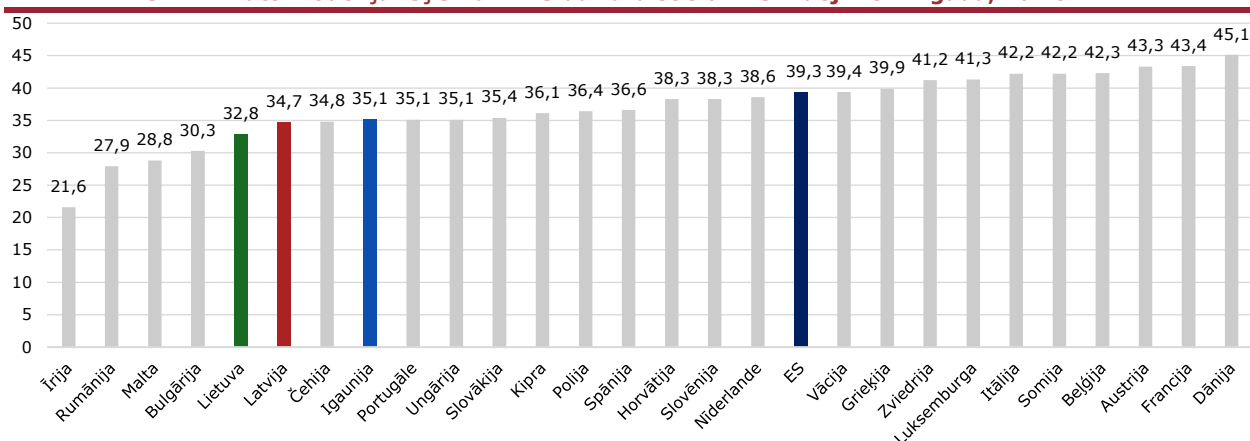
Kopumā FM aktuālā nodokļu ieņēmumu prognoze ir līdzīga FDP prognozei – tā ir par 0,1% jeb 14,7 milj. eiro zemāka nekā FDP prognoze. Tomēr atsevišķos nodokļu veidos vērojamas būtiskākas atšķirības. Vismazāk atšķiras darbaspēka nodokļu, VSAOI un IIN, prognozes – FDP prognozē nedaudz augstākus VSAOI ieņēmumus (par 0,5 milj. eiro), savukārt IIN ieņēmumus nedaudz zemākus (par 0,2% jeb 7,1 milj. eiro). FDP prognozē arī augstākus UIN (par 3,7% jeb 27,1 milj. eiro) un PVN (par 0,4% jeb 18,4 milj. eiro) ieņēmumus nekā FM, savukārt AN ieņēmumus – par 1,1% jeb 13,7 milj. eiro zemākus. Pārējo nodokļu ieņēmumus kopumā FDP prognozē par 1,5% jeb 10,5 milj. eiro zemākus nekā FM, ko galvenokārt nosaka zemākas transportlīdzekļu ekspluatācijas nodokļa, banku solidaritātes iemaksu un dabas resursu nodokļa ieņēmumu prognozes. FM un FDP aktuālās nodokļu ieņēmumu prognozes un to salīdzinājums pa nodokļu veidiem apkopoti 3.1.1.1. tabulā.

⁴³ Finanšu ministrija (Septembris, 2026). *Finanšu ministrija paaugstina ekonomikas izaugsmes prognozi šim gadam, bet piesardzīgāk vērtē nākamo gadu attīstību.* [Finanšu ministrija paaugstina ekonomikas izaugsmes prognozi šim gadam, bet piesardzīgāk vērtē nākamo gadu attīstību]

⁴⁴ Finanšu ministrija (Jūnijs, 2026). *Indikatīvas makroekonomisko rādītāju, ieņēmumu un vispārējās valdības budžeta bilances prognozes 2027., 2028., 2029. un 2030. gadam.* 27. lpp. [Indikatīvās makroekonomisko un fiskālo rādītāju prognozes]

Nodokļu ieņēmumu plāna izpildi atlikušajos gada mēnešos varētu veicināt straujāks, nekā pašlaik prognozēts, darba samaksas fonda pieaugums, noturīgāks privātā patēriņa kāpums, kā arī investīciju aktivitātes un ārējā pieprasījuma uzlabošanās. Investīciju aktivitāti savukārt varētu sekmēt intensīvāka ES fondu projektu īstenošana. Lejupvērsti riski saglabājas saistībā ar ģeopolitiskās nenoteiktības pastiprināšanos un tās iespējamo ietekmi uz privāto patēriņu, investīciju aktivitāti un ārējo pieprasījumu. Tomēr, ņemot vērā līdz gada beigām atlikušo īso periodu, pozitīvo faktoru ietekmei būtu jābūt pietiekami spēcīgai, lai būtiski mazinātu nodokļu ieņēmumu plāna neizpildi.

3.1.1.4. att. Nodokļu ieņēmumi ES dalībvalstīs un ES vidēji 2024. gadā, % no IKP

Avots: Eurostat⁴⁵

2024. gadā Latvija ierindojās starp dalībvalstīm ar salīdzinoši zemāku nodokļu ieņēmumu īpatsvaru – nodokļu ieņēmumi veidoja 34,7% no IKP, kas bija par 4,6 procentpunktiem mazāk nekā vidēji ES (39,3% no IKP). Baltijas valstu vidū zemāks rādītājs bija Lietuvā (32,8% no IKP), savukārt Igaunijā nodokļu ieņēmumi sasniedza 35,1% no IKP.

Vidējā termiņā nodokļu ieņēmumu īpatsvars Latvijā varētu samazināties. Saskaņā ar FM prognozēm⁴⁶, beidzoties vairākiem terminētajiem nodokļu pasākumiem, tostarp 2028. gadā noslēdzoties banku solidaritātes iemaksām un 2029. gadā veicot reverso viena procentpunkta pārnesei no 1. pensiju līmeņa uz 2. līmeni, nodokļu ieņēmumu īpatsvars samazināsies no 34,6% no IKP 2025. gadā līdz 32,9% no IKP 2030. gadā. Vienlaikus, samazinoties arī ārvalstu finanšu palīdzības ieņēmumiem, kopējie vispārējās valdības ieņēmumi saruks no 43,6% no IKP 2025. gadā līdz 37,9% no IKP 2030. gadā. Ņemot vērā vidējā termiņā prognozēto negatīvo fiskālo telpu un pieaugošās finansējuma vajadzības aizsardzībai un citām prioritātēm, arvien būtiskāks kļūst jautājums par pietiekama un ilgtspējīga ieņēmumu līmeņa nodrošināšanu.

Starptautiskais Valūtas fonds (SVF) 2026. gada IV panta misijas noslēguma paziņojumā⁴⁷ norāda, ka, pieaugot fiskālajām vajadzībām, papildu ieņēmumu mobilizēšanai Latvijā vajadzētu kļūt par vienu no vidēja termiņa fiskālās konsolidācijas elementiem. SVF rekomendē palielināt ieņēmumus no nekustamā īpašuma nodokļa, mazināt ienākuma nodokļu atvieglojumus, paplašināt iedzīvotāju un uzņēmumu ienākuma nodokļu bāzi, kā arī uzlabot nodokļu saistību izpildi. SVF vērtējumā šādu ieņēmumu pasākumu kopums līdztekus izdevumu efektivitātes uzlabošanai 2027.–2031. gadā varētu uzlabot budžeta bilanci par aptuveni 0,5% no IKP gadā, kur lielāko devumu sniegtu nodokļu atvieglojumu samazināšana.

⁴⁵ Eurostat (Jūlijs, 2026). *Main national accounts tax aggregates [gov_10a_taxag]*, skatīts 03.09.2026.

⁴⁶ Finanšu ministrija (Septembris, 2026). *Par valsts budžeta situāciju un potenciālo fiskālo telpu*, 8. lpp. [Par valsts budžeta situāciju un potenciālo fiskālo telpu].

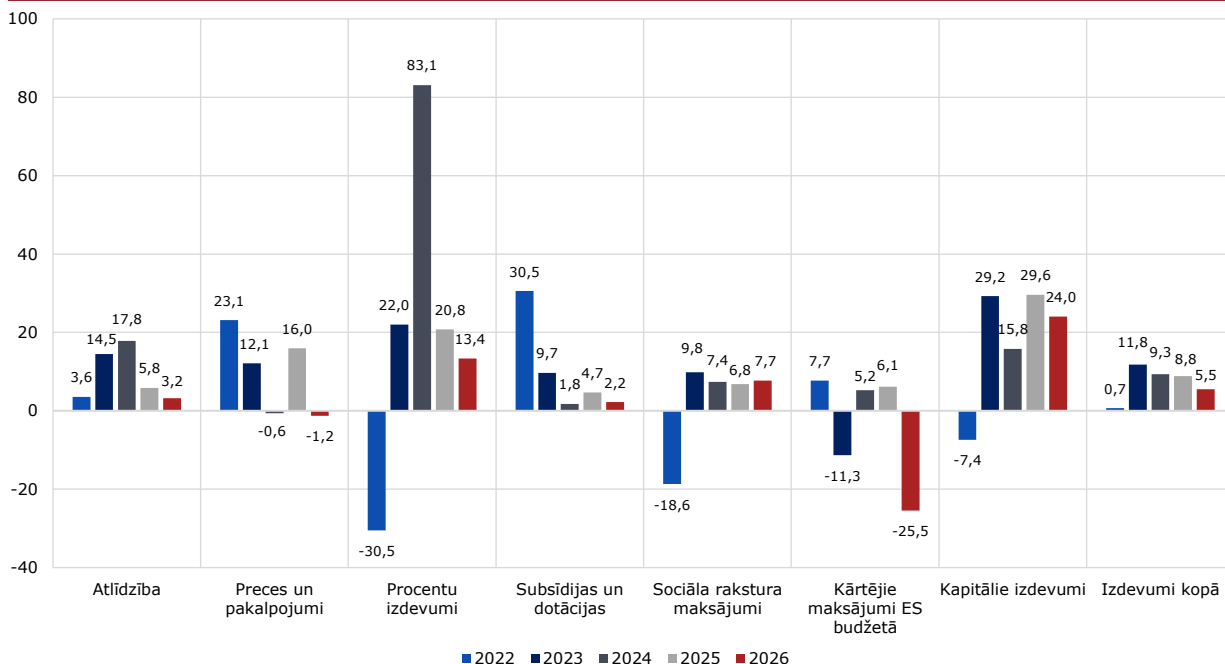
⁴⁷ Starptautiskais Valūtas fonds (Jūlijs, 2026). *Republic of Latvia: Staff Concluding Statement of the 2026 Article IV Mission*. [Republic of Latvia: Staff Concluding Statement of the 2026 Article IV Mission]

3.2. Izdevumi

2026. gada septiņos mēnešos konsolidētā kopbudžeta izdevumi pieauga par 5,5% jeb 597,0 milj. eiro salīdzinājumā ar 2025. gada attiecīgo periodu. Izdevumu pieaugumu 2026. gadā galvenokārt noteica sociāla rakstura maksājumu un kapitālo izdevumu pieaugums. Izdevumu pieauguma temps šogad ir lēnāks nekā iepriekšējos gados – 2025., 2024. un 2023. gada septiņos mēnešos izdevumi pieauga attiecīgi par 8,8%, 9,3% un 11,8%. Pieauguma tempa palēnināšanās šogad skaidrojama ar to, ka izdevumi precēm un pakalpojumiem un kārtējie maksājumi ES budžetā samazinājās, savukārt atlīdzības izdevumi, kā arī subsīdiju un dotāciju izdevumi pieauga mērenāk.

Visstraujāk 2026. gada septiņos mēnešos pieauga kapitālie izdevumi – par 24,0% jeb 213,2 milj. eiro. Kapitālo izdevumu lielāko daļu (94,4%) veidoja izdevumi pamatlīdzekļiem, bet pārējie bija nemateriālie ieguldījumi. Pieaugumu galvenokārt veicināja lielāki izdevumi aizsardzības spēju stiprināšanai, tostarp kājnieku kaujas mašīnu iegādei, kā arī Atveseļošanas fonda un 2021.–2027. gada plānošanas perioda Kohēzijas politikas ES fondu projektu īstenošanai. Otrs straujākais pieaugums bija procentu izdevumiem – tie palielinājās par 13,4% jeb 47,3 milj. eiro. Vienlaikus procentu izdevumu pieauguma temps ir palēninājies salīdzinājumā ar 2024. un 2025. gada septiņiem mēnešiem, kad tie pieauga attiecīgi par 83,1% un 20,8%.

3.2.1. att. Konsolidētā kopbudžeta izdevumu pieauguma temps pa lielākajiem izdevumu veidiem 2022.–2026. gada septiņos mēnešos, %

Avots: Valsts kases dati, FDP aprēķini

Izdevumi sociāla rakstura maksājumiem pieauga par 7,7% jeb 247,3 milj. eiro. Lielāko daļu pieauguma veidoja vecuma pensiju izdevumi, kas palielinājās par 8,8% jeb 165,2 milj. eiro. Izdevumi slimības pabalstiem pieauga par 10,1% jeb 24,5 milj. eiro, bērna kopšanas pabalstam – par 32,3% jeb 11,1 milj. eiro, izdienas pensijām – par 8,2% jeb 6,3 milj. eiro un bezdarbnieka pabalstiem – par 2,3% jeb 2,6 milj. eiro. Bērna kopšanas pabalsta izdevumu straujais pieaugums saistīts ar to, ka no 2026. gada pabalsta apmērs bērniem līdz pusotra gada vecumam tika palielināts no 171 līdz 298 eiro mēnesī.

Atlīdzības izdevumi pieauga par 3,2% jeb 79,0 milj. eiro, kas ir ievērojami mērenāks kāpums nekā iepriekšējos gados – 2025. gada septiņos mēnešos tie pieauga par 5,8%, bet 2024. un 2023. gadā attiecīgi par 17,8% un 14,5%. Atlīdzības izdevumu pieaugumu ierobežoja 2026. gadā noteiktie atlīdzības ierobežojumi valsts un pašvaldību institūcijās⁴⁸, tostarp bāzes mēnešalgu saglabāšana 2025. gada līmenī, piemaksu un naudas balvu apmēra ierobežošana, kā arī prēmiju par 2026. gada darba rezultātu novērtējumu atcelšana. Šo ierobežojumu ietekme izteikti ir novērojama prēmiju un naudas balvu izdevumos, kas samazinājās par 20,4% jeb 5,2 milj. eiro.

Subsīdiu un dotāciju izdevumi palielinājās par 2,2% jeb 51,2 milj. eiro. Savukārt kārtējie maksājumi ES budžetā samazinājās par 25,5% jeb 59,4 milj. eiro, un izdevumi precēm un pakalpojumiem – par 1,2% jeb 15,6 milj. eiro. Preču un pakalpojumu izdevumu samazinājumu galvenokārt noteica bāzes efekts aizsardzības resorā, jo 2025. gadā tika veikta pretgaisa aizsardzības sistēmu iegāde.

3.2.1. Investīcijas

Investīcijas ir nozīmīgs ekonomikas izaugsmes virzītājspēks, kas sekmē ražošanas kapacitātes un produktivitātes pieaugumu, infrastruktūras attīstību un enerģētisko drošību. Būtiska loma kopējā investīciju aktivitātē ir publiskajām investīcijām, kuru finansēšanā Latvijā nozīmīgs avots ir ES finansējums.

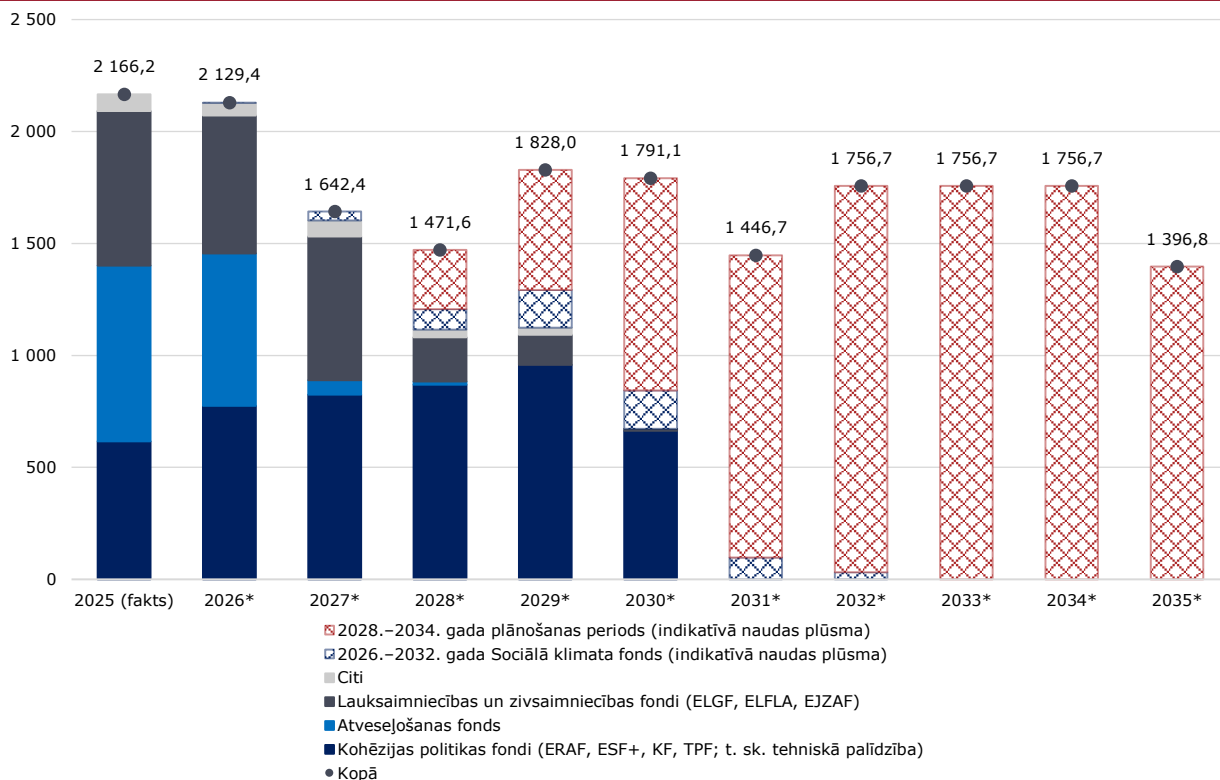
Šajā apakšsadaļā publisko investīciju raksturošanai izmantots vispārējās valdības bruto pamatkapitāla veidošanas (P.51g) rādītājs, savukārt ES finansējuma plūsmas raksturošanai – valsts budžeta izdevumi ES fondu un Atvесеlošanas fonda (AF) projektu īstenošanai, tostarp valsts budžeta līdzfinansējums. Jānorāda, ka šie rādītāji metodoloģiski nav tieši salīdzināmi. ES fondu un AF valsts budžeta izdevumi tiek uzskaitīti pēc naudas plūsmas principa, bet P.51g ir nacionālo kontu rādītājs, kas sagatavots atbilstoši Eiropas Nacionālo un reģionālo kontu sistēmas (EKS 2010) metodoloģijai un uzkrāšanas principam. Turklāt ne visi ES fondu un AF izdevumi ir investīcijas P.51g izpratnē, savukārt P.51g ietver arī no citiem avotiem finansētas investīcijas. Tādēļ abu rādītāju dinamika konkrētā gadā var atšķirties, tomēr ES finansējuma cikls ir viens no būtiskākajiem publisko investīciju dinamiku ietekmējošajiem faktoriem.

Pašreizējā ES finansējuma ciklā lielākais valsts budžeta izdevumu apmērs ES fondu un AF ietvaros vērojams 2025. un 2026. gadā – 2025. gadā izdevumi sasniedza 2,2 mljrd. eiro, savukārt 2026. gadā tie prognozēti 2,1 mljrd. eiro apmērā (3.2.1.1. att.). Turpmākajos gados izdevumu apmērs samazināsies saistībā ar AF plānā paredzēto reformu īstenošanas termiņa beigām 2026. gadā un 2021.–2027. gada plānošanas perioda pakāpenisku tuvošanos noslēgumam.

Nākamais ES fondu plānošanas periods sāksies 2028. gadā, tomēr perioda sākumā projektu īstenošana parasti norit lēnāk, jo nepieciešams sagatavot un apstiprināt programmas, veikt projektu atlasīšanu un noslēgt līgumus. Indikatīvā 2028.–2034. gada plānošanas perioda naudas plūsma liecina, ka, pārejot uz jauno plānošanas periodu, sākotnēji sagaidāms ES fondu valsts budžeta izdevumu samazinājums, bet, projektu īstenošanai pakāpeniski uzņemot tempu, turpmāk izdevumu apmērs pieaugs. Vienlaikus jāņem vērā, ka šī naudas plūsma ir tikai indikatīva un būs atkarīga no programmu un projektu sagatavošanas un īstenošanas gaitas. Tādējādi pārejas periodā pastāv ES fondu finansējuma plūsmas samazinājuma risks, ja jaunā plānošanas perioda projektu īstenošana netiks uzsākta pietiekami savlaicīgi. Tas savukārt var negatīvi ietekmēt arī publisko investīciju dinamiku.

⁴⁸ Valsts un pašvaldību institūcijās, kurās atlīdzību nosaka saskaņā ar Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likumu.

3.2.1.1. att. ES fondu 2021.–2027. gada plānošanas perioda un Atveseļošanas fonda valsts budžeta izdevumi un ES fondu 2028.–2034. gada plānošanas perioda indikatīvā naudas plūsma 2025.–2035. gadā, milj. eiro

Avots: FM

* Prognoze.

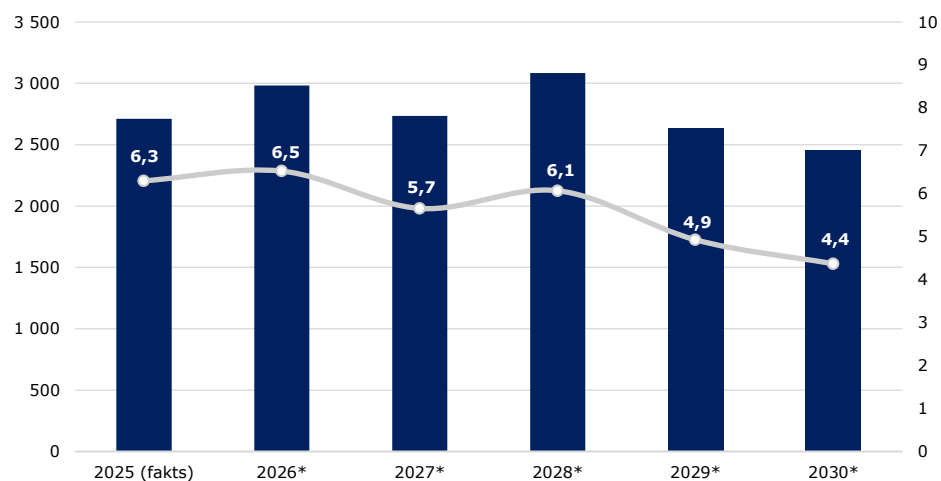
** Tai skaitā valsts budžeta līdzfinansējums.

Tiek prognozēts, ka vispārējās valdības investīcijas jeb bruto pamatkapitāla veidošana 2026. gadā sasniegs 6,5% no IKP, bet 2027. gadā samazināsies līdz 5,7% no IKP (3.2.1.2. att.). 2027. gada kritumu ietekmēs AF projektu noslēgšanās. Savukārt 2028. gadā tiek prognozēts vispārējās valdības investīciju īpatsvara pieaugums līdz 6,1% no IKP, kas skaidrojams ar investīcijām aizsardzībā. Tādējādi aizsardzības investīcijas 2028. gadā varētu daļēji kompensēt ES finansējuma samazinājuma radīto kritumu publiskajās investīcijās pārejas periodā. Tomēr kompensējošais efekts būs atkarīgs no faktiskās piegādes, jo atbilstoši EKS 2010 metodoloģijai un uzkrāšanas principam investīcijas tiek uzskaitītas periodā, kad notiek aktīvu piegāde vai izveide.

Aizsardzības investīciju spēja kompensēt ES fondu finansēto investīciju samazinājumu ir atkarīga ne tikai no to apmēra, bet arī no to struktūras. Ieguldījumi būvniecībā, infrastruktūrā un citos Latvijā īstenotos projektos rada lielāku devumu vietējai ekonomikai un var veicināt arī privātās investīcijas. Savukārt ārvalstīs ražotas militārās tehnikas iegāde palielina vispārējās valdības bruto pamatkapitāla veidošanu, tomēr tās radītais piensums Latvijas tautsaimniecībai var būt ierobežotāks, jo būtiska izdevumu daļa saistīta ar importu.

2029. un 2030. gadā tiek prognozēts vispārējās valdības investīciju samazinājums attiecīgi līdz 4,9% un 4,4% no IKP. Tomēr šī prognoze nav uzskatāma par galīgu publisko investīciju trajektoriju, jo tā sagatavota pie nemainīgas politikas – tajā nav ietvertas 2028.–2034. gada plānošanas perioda ES fondu investīcijas, savukārt *Rail Baltica* projekta izdevumi iekļauti tikai jau apstiprinātā finansējuma apmērā. Līdz ar to prognozētais kritums 2029.–2030. gadā drīzāk ilustrē publisko investīciju samazināšanās risku, ja netiek savlaicīgi nodrošināts nepieciešamais finansējums un uzsākta projektu īstenošana.

3.2.1.2. att. Vispārējās valdības bruto pamatkapitāla veidošana 2025.–2030. gadā, milj. eiro (kreisā ass) un % no IKP (labā ass)

Avots: Eurostat⁴⁹, FM*

* Prognoze (FM bruto pamatkapitāla veidošanas prognoze sagatavota jūnijā, savukārt tās īpatsvars IKP aprēķināts, izmantojot FM septembrī aktualizēto nominālā IKP prognozi).

Lai mazinātu publisko investīciju pārrāvuma risku starp ES fondu plānošanas periodiem, ir nepieciešams savlaicīgi uzsākt 2028.–2034. gada plānošanas perioda programmu un projektu plānošanu un ieviešanu. Vienlaikus ir būtiski nodrošināt visu publisko investīciju, tostarp ES fondu un aizsardzības investīciju, kvalitāti, priekšroku dodot ekonomiski un stratēģiski pamatotiem projektiem, kas ilgtermiņā veicina ekonomikas izaugsmi.

⁴⁹ Eurostat (Aprīlis, 2026). General government gross fixed capital formation – annual data [gov_10dd_edpt1], skatīts 03.09.2026.

4. Vispārējās valdības parāds un deficīts

Ārējā vide fiskālās noturības kontekstā

Globālā fiskālā situācija saglabājas saspringta, un 2026. gadā to papildus pasliktinājis militārais konflikts Tuvajos Austrumos, kas izraisījis energoresursu cenu kāpumu un piegāžu traucējumus. Konflikta fiskālā ietekme dažādās valstīs ir nevienmērīga un galvenokārt atkarīga no to pozīcijas energoresursu tirgū. Tā kā galvenais šo notikumu iedarbības kanāls ir energoresursu tirgus – energoresursu importētājvalstis saskaras ar augstākām importa, ražošanas un transporta izmaksām, savukārt energoresursu eksportētāju ieguvumi ir atkarīgi no to spējas saglabāt eksporta apjomus. Hormuza šauruma kuģošanas traucējumi un reģiona infrastruktūras ierobežojumi ir mazinājuši augsto naftas cenu pozitīvo efektu arī daļai Persijas līča eksportētājvalstu.

Arī ASV kā neto enerģijas eksportētājai augstāku energoresursu cenu ietekme nav viennozīmīga. No vienas puses, augstākas cenas palielina enerģētikas sektora ieņēmumus un investīciju stimulus, bet, no otras puses, augstākas degvielas cenas rada papildu inflācijas spiedienu un ierobežo mājāsaimniecību pirkjspēju.

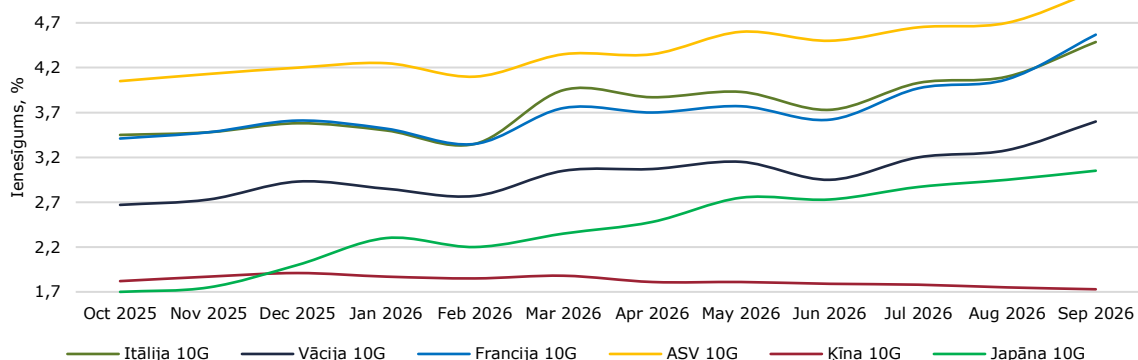
Latvijai kā mazai un atvērtai ekonomikai šādi ārējie šoki galvenokārt tiek pārnesti caur energoresursu cenām, ārējo pieprasījumu un ražošanas izmaksām. Augstākas energoresursu cenas sadārdzina uzņēmumu ražošanas izmaksas, mazina mājāsaimniecību reālo pirkjspēju un vājina Latvijas eksporta partneru ekonomisko aktivitāti. Fiskālajā jomā papildu spiedienu var radīt gan publiskā sektora izdevumu pieaugums, gan nepieciešamība pēc atbalsta pasākumiem, ja enerģijas cenu pieaugums kļūst ilgstošs.

Tuvo Austrumu ģeopolitiskā krīze ir sākusies brīdī, kad globālā fiskālā situācija jau bija saspringta. Saskaņā ar SVF *Fiscal Monitor*⁵⁰ attīstīto ekonomiku (ieskaitot ASV) vispārējās valdības budžeta deficīts 2026. gadā tiek prognozēts 4,8% no IKP, bet eirozonā 3,3% no IKP. Līdz 2031. gadam būtisks uzlabojums netiek prognozēts: attiecīgie deficīta rādītāji ir 4,5% un 3% no IKP. SVF uzsver, ka fiskālo spiedienu arvien vairāk nosaka pieaugošie izdevumi aizsardzībai, sociālajām vajadzībām un arī pieaugošie parāda apkalpošanas izdevumi.

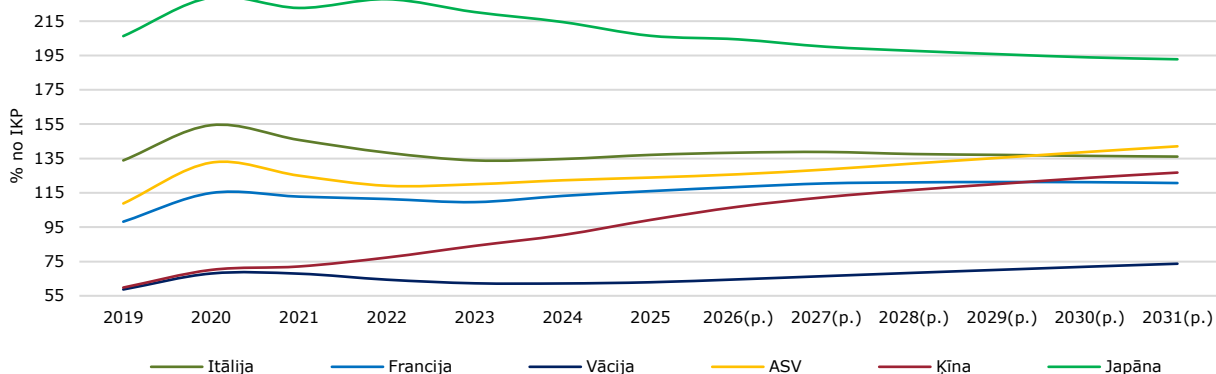
Līdzīga tendence vērojama valdības parādu dinamikā. SVF prognozē, ka attīstīto ekonomiku (tostarp ASV) vispārējās valdības bruto parāds 2026. gadā sasniegs 108,2% no IKP, savukārt eirozonas parāds būs 87,8%. Paredzams, ka līdz 2031. gadam šie rādītāji pieaugs attiecīgi līdz 114,8% un 89,7% no IKP.

Augsta parāda apstākļos papildu risku rada arī valsts aizņemšanās izmaksu pieaugums. Lielāko ekonomiku 10 gadu valdības obligāciju ienesīgumi pēdējā gada laikā pārsvarā ir palielinājušies (4.1. attēls). Īpaši izteikts kāpums vērojams ASV, Japānā, Francijā, Itālijā un Vācijā, savukārt Ķīnas 10 gadu valdības obligāciju ienesīgums šajā periodā ir samazinājies. Augstāki tirgus ienesīgumi nepalielina visa esošā parāda apkalpošanas izmaksas uzreiz, taču, pārfinansējot parādu un emitējot jaunus vērtspapīrus, tie pakāpeniski palielina valdības vidējās finansēšanas izmaksas. Tādējādi pieaugošais procentu maksājumu slogs un valstu parādu pārcenošanas risks finanšu tirgos ir kļuvis par vienu no būtiskākajiem globālajiem fiskālajiem riskiem.

⁵⁰ International Monetary Fund (Aprīlis, 2026). *Fiscal Monitor: Fiscal Policy under Pressure: High Debt, Rising Risks*. [IMF Fiscal Monitor, April 2026. Fiscal Policy under Pressure: High Debt, Rising Risks]

4.1. att. 10 gadu valdības obligāciju ienesīgums - no 2025. gada oktobra līdz 2026. gada septembrim**Avots: Trading Economics**

Lielāko ekonomiku parāda trajektorijas raksturo vai nu parāda apmēra noturība vai parāda apmēra pieaugums (4.2. attēls). Francijā vispārējās valdības bruto parāds SVF prognožu periodā palielinās no 118,4% no IKP 2026. gadā līdz 120,7% 2031. gadā, savukārt Itālijā tas būtiski nesamazinās, saskaņā ar SVF prognozi 2026. gadā tas būs 138,4% no IKP, bet 2031. gadā stabilizēsies pie 136,1% no IKP. Vācijā parāda līmenis joprojām ir ievērojami zemāks, tomēr SVF prognozē tā pieaugumu no 64,6% 2026. gadā līdz 73,7% 2031. gadā.

4.2. att. Vispārējās valdības bruto parāds lielākajās pasaules ekonomikās, % no IKP**Avots: SVF Fiscal Monitor⁵¹ (Apr., 2026)**

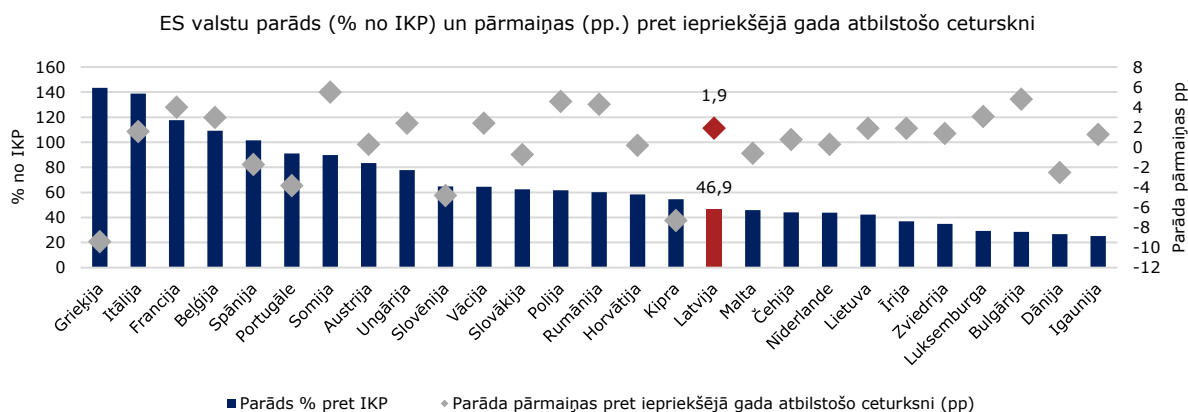
Izteiktāka augšupejoša parāda trajektorija prognozēta ASV un Ķīnai. ASV vispārējās valdības bruto parāds palielinās no 125,8% no IKP 2026. gadā līdz 142,1% 2031. gadā, savukārt Ķīnā - no 106,9% līdz 126,8% no IKP. Pretēja dinamika sagaidāma Japānā: tās parāda attiecība pret IKP pakāpeniski samazinās, tomēr arī 2031. gadā parāds saglabājas ārkārtīgi augsts - 192,8% no IKP. Šāds fons liecina par pieaugošu globālās fiskālās vides ievainojamību un arvien augstākiem riskiem, kas saistīti ar suverēnā parāda ilgtspēju un apkalpošanu.

⁵¹ International Monetary Fund (Aprīlis, 2026). *Fiscal Monitor: Fiscal Policy under Pressure: High Debt, Rising Risks*. [IMF Fiscal Monitor, April 2026. Fiscal Policy under Pressure: High Debt, Rising Risks]

Latvijas vispārējās valdības parāds, procentu maksājumi un deficīta perspektīva

Latvija joprojām ir starp ES valstīm ar salīdzinoši zemu valsts parāda līmeni un izpilda Māstrihtas un FDL 14. panta kritēriju, kas paredz vispārējās valdības parāda līmeni zem 60% no IKP. 2026. gada pirmajā ceturksnī parāda apmērs novērtēts 46,9% no IKP.

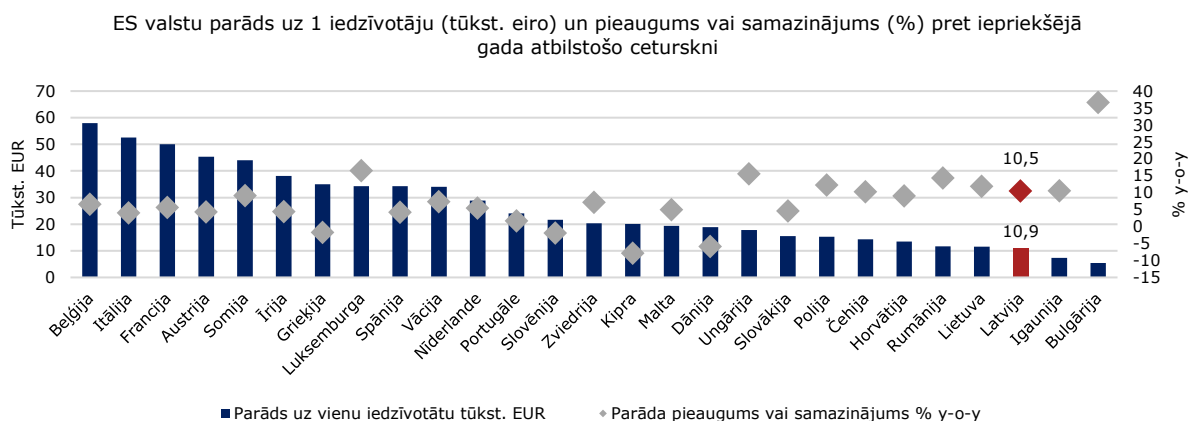
4.3. att. Eiropas valstu parāds (% no IKP) un pārmaiņas (pp.) pret iepriekšējā gada atbilstošo ceturksni

Avots: Eurostat

Aprēķinot uz vienu iedzīvotāju, Latvijas vispārējās valdības parāds 2026. gada 1. ceturksnī bija 10,9 tūkst. eiro, gada laikā pieaugot par 10,5%. Šis līmenis ir būtiski zemāks nekā valstīs ar augstu parāda līmeni, tomēr pārsniedz Igaunijas un Bulgārijas rādītājus, kur vispārējās valdības parāds uz vienu iedzīvotāju bija attiecīgi 7,4 un 5,4 tūkst. eiro.

4.4. att. Eiropas valstu parāds uz 1 iedzīvotāju (tūkst. eiro) un pieaugums/samazinājums (%) pret iepriekšējā gada atbilstošo ceturksni

Avots: Eurostat

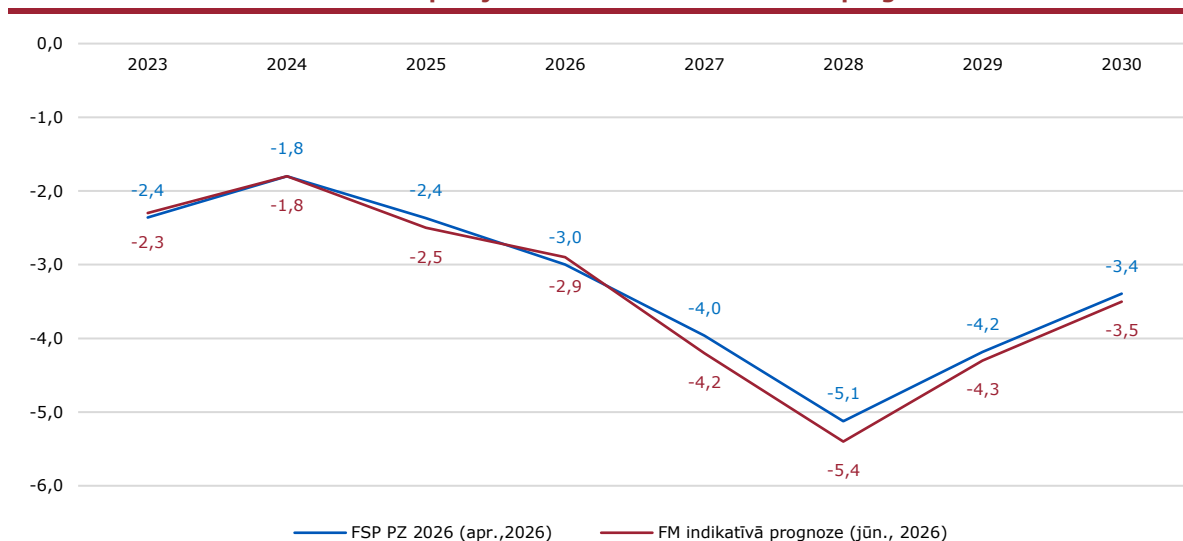
Tomēr FM prognozes Fiskāli strukturālā plāna (2025-2028) 2026. gada progresa ziņojumam⁵² liecina, ka 2026. gadā parāds varētu sasniegt 48% no IKP, 2027. un 2028. gadā – 52% no IKP, bet 2029. un 2030. gadā – 53% no IKP.

Procentu maksājumu apjoms 2026. gadā prognozēts 1,3% no IKP jeb 606 milj. eiro. 2027. un 2028. gadā tas prognozēts 1,4% no IKP jeb attiecīgi 682 un 732 milj. eiro. Savukārt 2029. un 2030. gadā procentu maksājumi prognozēti 1,6% no IKP jeb attiecīgi 864 un 901 milj. eiro.

Jaunākajās (septembra) FM makroekonomikas prognozēs⁵³ nominālā IKP novērtējums 2026. gadam ir pārskatīts uz augšu, ko galvenokārt noteikusi augstāka inflācija, nekā iepriekš prognozēts, savukārt 2027. gadam nominālā IKP prognoze ir nedaudz samazināta. Periodā no 2028. līdz 2030. gadam nominālā IKP prognoze ir nedaudz augstāka nekā Fiskāli strukturālā plāna 2025.-2028. gadam 2026. gada progresa ziņojuma sagatavošanas laikā. Pie nemainīgas parāda nominālās prognozes tas nozīmētu nedaudz zemāku parāda attiecību pret IKP 2026. gadā, augstāku – 2027. gadā, bet zemāku – periodā no 2028. līdz 2030. gadam. Tomēr šāds parāda attiecības uzlabojums būtu galvenokārt nominālā IKP jeb attiecības saucēja efekts, nevis zemāka nominālā parāda rezultāts, tādēļ tas pats par sevi nemaina vidējā termiņa augšupejošo parāda trajektoriju.

Vienlaikus parāda trajektoriju var pasliktināt lielāks vispārējās valdības budžeta deficīts, nekā paredzēts FSP progresa ziņojumā. Jaunākās FM indikatīvās prognozes liecina par zemākiem budžeta ieņēmumiem, nekā iepriekš prognozēts, izdevumu apjomam būtiski nemainoties. Tādējādi nominālā IKP pārskatīšana daļēji uzlabo parāda attiecības perspektīvu, savukārt lielāks budžeta deficīts darbojas pretējā virzienā.

4.5. att. Vispārējās valdības budžeta bilances prognozes

Avots: FM⁵⁴

Vidējā termiņā papildu fiskālais risks Latvijai, tāpat kā citām ES dalībvalstīm, kas izmantojušas izņēmuma klauzulu aizsardzības izdevumu kāpināšanai, ir saistīts ar šīs nacionālās klauzulas darbības beigām 2028. gadā.

⁵² Fiskālās disciplīnas padome (2026). *Latvijas Fiskāli strukturālā plāna 2025.-2028. gadam 2026. gada Progresa ziņojums*. [Latvijas Fiskāli strukturālā plāna 2025.-2028. gadam 2026. gada Progresa ziņojums]

⁵³ Finanšu ministrija (Septembris, 2026). *Finanšu ministrija paaugstina ekonomikas izaugsmes prognozi šim gadam, bet piesardzīgāk vērtē nākamo gadu attīstību*. [Finanšu ministrija paaugstina ekonomikas izaugsmes prognozi šim gadam, bet piesardzīgāk vērtē nākamo gadu attīstību | Finanšu ministrija]

⁵⁴ Finanšu ministrija (Septembris, 2026). *Par valsts budžeta situāciju un potenciālo fiskālo telpu*, 8. lpp. [FM | Par valsts budžeta situāciju un potenciālo fiskālo telpu].

ES neatkarīgo fiskālo institūciju tīkla 2026. gada vasaras aptaujā aizsardzības izdevumus par ļoti nozīmīgu fiskālo risku īstermiņā novērtēja 15 no 32 institūcijām, savukārt vidējā termiņā – jau 23 no 32.⁵⁵ Klauzula laikposmā no 2025. līdz 2028. gadam pieļauj ar aizsardzības izdevumu palielināšanu saistītu novirzi no apstiprinātās neto izdevumu trajektorijas, tomēr šie izdevumi joprojām ietekmē budžeta deficītu un valsts parādu. No 2029. gada paaugstinātais aizsardzības finansējuma līmenis būs jānodrošina bez šīs papildu fiskālās elastības, vienlaikus ievērojot ES fiskālā ietvara nosacījumus. Tādēļ aizsardzības izdevumu saglabāšana paaugstinātā līmenī var radīt nepieciešamību pēc fiskālās korekcijas citās budžeta pozīcijās.

Par pieaugošu fiskālo spriedzi vidējā termiņā liecina arī FM 2026. gada jūnijā aktualizētais indikatīvais fiskālās telpas novērtējums⁵⁶. Fiskālā telpa ir negatīva visā prognožu periodā: 2027. gadā (-28,0 milj. eiro), 2028. gadā (-279,1 milj. eiro), 2029. gadā (-237,8 milj. eiro) un 2030. gadā (-936,2 milj. eiro). Salīdzinājumā ar 2026. gada aprīļa Progresā ziņojumu fiskālā telpa ir pasliktinājusies visos gados, galvenokārt zemāku prognozēto nodokļu ieņēmumu dēļ. Negatīva fiskālā telpa nozīmē, ka pie nemainīgas politikas fiskālo nosacījumu izpildei nav pieejamu līdzekļu jaunu izdevumu finansēšanai un ir nepieciešami kompensējoši pasākumi. Līdz ar to vidējā termiņā valsts parāda un tā apkalpošanas izmaksu kāpums tiks daudz stingrāk sabalansēt izdevumu prioritātes ar reālajām budžeta iespējām.

⁵⁵ EU Independent Fiscal Institutions (Jūlijs, 2026). *European Fiscal Monitor Summer 2026 – Already Under Strain: The New Fiscal Framework and Defence and Energy Pressures*. [<https://www.euifis.eu/publications/46>]

⁵⁶ Finanšu ministrija (Jūnijs, 2026). *Indikatīvas makroekonomisko rādītāju, ieņēmumu un vispārējās valdības budžeta bilances prognozes 2027., 2028., 2029. un 2030. gadam*.